

Seks ONDER Je 25^e

An illustration of two young people, a man and a woman, embracing each other. The man is on the left, wearing a purple shirt and pants, and the woman is on the right, wearing a white top and purple pants. They are positioned in front of the large text 'ONDER' and 'Je 25^e'.

Residentiele jeugdzorg
Seksuele gezondheid van jongeren
die bij jeugdzorg wonen

Rutgers

SOAIDS
Nederland

Seks onder je 25e in de residentiële jeugdzorg

Seksuele gezondheid van jongeren die bij jeugdzorg wonen

Utrecht, oktober 2020

Auteurs: Elske Marra, Hanneke de Graaf & Suzanne Meijer

© Rutgers/Soa Aids Nederland 2020

Seks
ONDER
Je 25^e

Rutgers

SOAIDS
Nederland

Inhoud

Summary	4
1 Opzet en uitvoering van het onderzoek	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Doel- en vraagstellingen	7
1.3 Onderzoeksprocedure	8
1.4 Uitgevoerde analyses	9
2 Steekproef	10
2.1 Werving	10
2.2 Samenstelling steekproef	10
3 Ervaringen met liefde, seks en ruilseks	12
3.1 Ervaringen met liefde	12
3.2 Ervaringen met seks	12
3.3 Ervaringen met ruilseks	13
4 Opvattingen over seksualiteit	14
4.1 Opvattingen over seks	14
4.2 Opvattingen over genderrollen	14
4.3 Opvattingen over homoseksualiteit	15
4.4 Opvattingen over sexting	16
5 Seksuele oriëntatie	17
6 Seksuele beleving onder seksueel actieve jongeren	18
6.1 Beleving eerste keer	18
6.2 Beleving seks met de laatste partner	18
7 Beschermingsgedrag	20
7.1 Condoomgebruik	20
7.2 Soa-testen	20
7.3 Zwangerschap	21
8 Seksuele grensoverschrijding	23
8.1 Dwang bij eerste keer	23
8.2 Seksuele grensoverschrijding	23
9 Kennis en communicatie	25
9.1 Kennis van seksualiteit, voortplanting en soa's	25
9.2 Praten met ouders over seksualiteit	25
9.3 Praten met de laatste sekspartner over seksualiteit	26
10 (Sociale) media / Online gedrag	27
10.1 Sexting	27
10.2 Porno	28
11 Samenvatting, beperkingen en conclusie	29
11.1 Samenvatting	29
11.2 Beperkingen	31
11.3 Conclusie	31
12 Literatuurlijst	33

Summary

For the first time, the study Sex under the age of 25 - already conducted three times by Rutgers and Soa Aids Nederland among the general population and once in special needs secondary schools - is being conducted in residential youth care. In the current study, the sexual health of young people living in residential youth care was mapped and compared to other young people not living in this setting. For this purpose, 153 young people in residential youth care filled in a questionnaire of whom 52 filled in a shorter and simpler version for youth with lower cognitive abilities. Caution in interpreting the findings is required because the group of participants may be selective. In the youth-care institutions, not all young people were asked to participate, for example, if the practitioner and/or counsellor judged that participation would be too burdensome. In addition, some young people did not want to participate themselves. This might have been for a substantive reason (e.g. experience of abuse), which could influence the results. The most important results are outlined below.

Experiences of love and sex

Almost all young people in residential youth care have been in love, just like other young people. This resembles the findings of our study among young people in special needs education; therefore feelings of being in love seem rather universal. However, more young people in residential youth care have experience with steady relationships or sex, compared to other young people. This applies to all forms of sex, from French kissing to sexual intercourse. Three quarters of the boys (76%) and four-fifths of the girls (82%) in residential youth care have had experience with sexual intercourse compared to 38% and 48% of their peers respectively not living in this setting. The majority of young people who live in residential youth care had sexual intercourse with a steady partner for the first time. This does not differ from other young people. Sex for money or goods is also more common among young people who live in residential youth care than among other young people. This can partly be explained by the fact that some young people in residential youth care have, for example, a *loverboy* (sexual grooming) history or other problems that made them want or need to accept money or goods for sex more easily.

Sexual attitudes

In general, we see that young people who live in residential youth care, especially girls, have more progressive attitudes to sex, gender roles, homosexuality and sexting than other young people. They more often approve of someone having sex without being in love, a girl having sex with many different boys, two boys kissing on the street, or a boy sending a nude photo of himself to his girlfriend. Also, these girls do not have a sexual double standard (they have the same standards for boys and girls) and discriminate less between a hetero, gay or lesbian couple when it comes to kissing in public. Differences in religious beliefs cannot explain these results, because there was only a minimal difference in religious beliefs in this research between the girls who live in residential youth care and other girls. Possibly the efforts within youth care institutions in relation to inclusiveness contribute to this more progressive attitude. It is also possible that this is a result of a selection bias effect and that particularly girls with progressive beliefs agreed to participate in the study. And because the data for the national study were collected three years earlier, it is also possible that the opinions of young people have become more progressive in recent years anyway.

Sexual orientation

Boys who live in residential youth care do not differ from other boys in terms of sexual orientation. Among girls, however, we see that more girls living in residential youth care have been in love with another girl than girls who do not live in this setting. Among the sexually experienced girls, we also see that more girls who live in residential youth care have had sex with another girl than other girls. This is in line with the more progressive attitude that girls who live in residential youth care have towards homosexuality.

Sexual feelings

Young people who live in residential youth care do not differ from other young people in their feelings about sexuality. This applies to the experience of first sexual intercourse as well as to the experience of intercourse with the last sex partner. Boys are more positive about their first time than girls. Two

thirds of the boys liked the first time, compared to about two fifths of the girls. Questions asked about sexual intercourse with the last sex partner were, for example, whether they liked the experience, whether they were aroused, and whether they did things they didn't really want to do. A large majority of young people who live in residential youth care experienced sex with their last sex partner positively. In this respect, boys and girls differ much less from each other compared to their first-time experience.

Protection against pregnancy and STIs

Young people who live in residential youth care seem to be more at risk of STIs than other young people. For example, they have more different sex partners. Two thirds of the boys (65%) and almost half of the girls (49%) have had four or more different sex partners compared to a quarter of the boys (26%) and girls (27%) not living in residential youth care. In addition, fewer young people who live in residential youth care use a condom the first time than other young people. Among boys who live in residential youth care – but not among girls - we see the same difference for the last time they had sexual intercourse. Parallel to this higher risk of STIs, we see that more young people in residential youth care have ever taken an STI test compared to other young people. It is possible that these young people are more likely to get an STI test within the youth care institution, but it is also very possible that they are aware of the risk they run and therefore want to be tested.

Young people who live in residential youth care use contraception less often during first intercourse than other young people. Regarding the last partner, we see that less boys who live in residential youth care use contraception than boys living outside this setting. Girls who live in residential youth care do not differ from girls living elsewhere in the use of contraception with their last sex partner. However, we do see that girls who live in residential youth care experience a pregnancy more often than other girls. In attitudes towards a hypothetical pregnancy (positive, neutral or negative) no differences are noted.

Sexual victimization

Experiences of sexual victimization are more common among girls in residential youth care than among other girls living outside this setting. For example, for girls who live in residential youth care, first intercourse is more often forced compared to other girls. In addition, these girls experience acts of sex against their will (from kissing to sexual intercourse) more often than girls not living in residential care. For example, 41% of girls who live in residential youth care have had sexual intercourse against their will, compared to 16% of other young girls. Some of these experiences will have taken place before they came to live in residential care and may also be the underlying reason for their problems and/or staying in residential youth care. Boys who live in residential youth care show less striking differences in this area. However, they have experienced French kissing or sexual touching against their will more often than their peers not living in residential care.

Knowledge and communication

Young people who live in residential youth care hardly differ from other young people in terms of their knowledge of sexuality, STIs and reproduction. However, more young people who live in residential youth care know that you can contract an STI if you have no physical complaints. This may be because these young people have more experience with STI testing or because there is extra attention given to this subject in youth care institutions. There is little difference in how many young people speak to their parents about different aspects of sexuality, although boys more often indicate that they have talked about setting boundaries. Girls who live in residential youth care have discussed sex more often with their last sex partner than other girls, for example, about condom use, pregnancy prevention and sexual boundaries.

Online sexual behaviour

Young people who live in residential youth care more often engage in sexting (making, sending and forwarding sexual images) than other young people. This involves both active forms (for example, sending a nude photo or sex video of yourself to someone) and passive forms of sexting (for example, seeing someone's genitals during a video chat). More boys who live in residential youth care have watched porn, but attitudes about porn (e.g. that you can learn from porn what to do during sex) do not differ between boys who live in residential youth care and other boys.

Limitations

This research has some limitations that have to be taken into account when interpreting the results. First of all, the sample size in this study is relatively small. This is especially the case for boys, for questions that were only included in the long questionnaire or for questions that sexually active young people were only asked about. This means that sometimes insufficient reliable percentages can be given and that there is a greater chance of the results being distorted by coincidence. Second, a bias occurred both in the selection of the youth care institutions (who assessed whether the participant was too vulnerable) and in the selection of the young people themselves (who may or may not have been willing to participate). For the young people who were invited but did not participate, it is not possible to say why, but if these were content-based reasons, this could have influenced the results. For example, it may be that especially young people with progressive opinions participated in the research, which makes them stand out favourably from the young people in the comparison group in this respect. It is also possible that young people with experience of abuse sometimes did not want to participate and therefore the results in this research on victimization are underestimated. Third, incidentally the questionnaire was filled in for the group (N=8) or guided by a supervisor (N=10). It is possible that these questionnaires were completed less reliably than would have been the case in a quiet setting or under the guidance of an independent researcher.

Conclusion

In conclusion, this research shows that young people who live in residential youth care run more sexual risks. They run a higher risk of STIs, because of more different sex partners and lower condom use. Girls who live in residential youth care become pregnant relatively more often. Young people who live in residential youth care also run a higher risk of negative experiences. They experience sexual victimization more often and engage more in sexting. However, we also see positive differences with young people who do not live in residential care, or we see remarkable similarities. For example, young people who live in residential youth care experience sex just as positively as young people who do not live in this setting. They like sex just as much and feel just as aroused as other young people. Also, young people who live in residential youth care fall in love just as often as other young people. A positive finding is that especially girls who live in residential youth care have more progressive sexual attitudes. For example, they do not apply the double standards that other young people still use. Girls in particular have also more often discussed sex with their last partner. Young people who live in residential youth care also have as good or better knowledge of sexuality as other young people. Perhaps the positive differences can be attributed to the many efforts that have been made in recent years within institutions in the area of sexual diversity, resilience and communication about sexuality. The results of this research show that these efforts are still needed.

1 Opzet en uitvoering van het onderzoek

1.1 Aanleiding

Seks onder je 25e is een grootschalig representatief onderzoek naar de seksuele gezondheid van jongeren tussen de 12 en 25 jaar in Nederland. Onder deze titel hebben Rutgers en Soa Aids Nederland in 2005, 2012 en 2017 onderzoek gedaan (De Graaf e.a., 2005, 2012, 2017). Deze studies leverden een schat aan informatie over de seksuele gezondheid van jongeren in Nederland. Onder andere naar aanleiding van het onderzoek in 2005 werd bij ZonMw het programma Seksuele gezondheid van de jeugd (2006-2012), gericht op het bevorderen van de seksuele gezondheid van jongeren van 10 tot 21 jaar, in het leven geroepen. De studies liggen aan de basis van veel effectief beleid en interventies, gericht op het verbeteren van de seksuele gezondheid van jongeren.

Door de methode van werving (via scholen voor voortgezet onderwijs en het bevolkingsregister) zijn bepaalde subgroepen jongeren niet in deze Seks onder je 25e onderzoeken meegenomen. In 2018 en begin 2019 is Seks onder je 25e uitgevoerd in cluster 3 en 4 van het voortgezet speciaal onderwijs (VSO). Jongeren in de residentiële jeugdzorg zijn tot nu toe echter buiten beeld gebleven. Deze jongeren verblijven buiten hun eigen omgeving en een deel van hen volgt daardoor (tijdelijk) geen regulier onderwijs. Het gaat hier bijvoorbeeld om leef- en behandelgroepen en gesloten jeugdzorg.

Dat jongeren in de residentiële jeugdzorg in 'Seks onder je 25e' buiten beeld blijven is zorgelijk. Deze jongeren zijn naar verwachting kwetsbaar voor seksuele risico's en problematisch seksueel gedrag. Er is vaak sprake van psychische problematiek, zoals gedragsproblemen (ODD/CD), emotionele problemen, PTSS, een laag zelfbeeld of hechtingsproblemen (Kuyper & Höing, 2017). Jongeren in de residentiële jeugdzorg hebben relatief vaak seksueel misbruik meegemaakt of komen uit een problematische gezinssituatie (van Zenderen e.a., 2015). Al deze factoren maken het voor jongeren in de residentiële jeugdzorg moeilijker om gelijkwaardige relaties aan te gaan of gezonde seksuele keuzes te maken.

Vanwege deze verhoogde kwetsbaarheid voor seksuele risico's en problematisch seksueel gedrag zijn er verschillende interventies ontwikkeld om professionals werkzaam in de residentiële jeugdzorg te ondersteunen. Een voorbeeld van een interventie is het vlaggensysteem voor de residentiële jeugdzorg (Janssens, Boet, Wentzel & Repetur, 2017). Deze interventie richt zich vooral op de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag, dus niet op het bevorderen van een gezonde seksuele ontwikkeling in brede zin. In 2019 en 2020 is de richtlijn seksuele ontwikkeling voor de jeugdhulp en jeugdbescherming ontwikkeld (Maris, Vink, Deurloo, De Lijster-van Kampen & Kuyper, 2020). Deze richtlijn beoogt professionals in de jeugdzorg handvatten te geven voor pedagogisch handelen, signalering, communicatie en besluitvorming ten behoeve van bevordering van een gezonde en veilige seksuele ontwikkeling van jongeren en de preventie van problemen die een gezonde ontwikkeling in de weg staan. Omdat onderzoek naar de seksuele gezondheid van jongeren in de residentiële jeugdzorg in Nederland ontbreekt, moeten interventies zich vaak baseren op onderzoek onder groepen die veel te vinden zijn in deze setting, bijvoorbeeld jongeren met een verstandelijke beperking of autisme. Het blijft dan onduidelijk hoe het is gesteld met jongeren met deze problematiek die woonachtig zijn in een residentiële setting.

1.2 Doel- en vraagstellingen

Het doel van de studie is om inzicht te geven in de seksuele gezondheid van jongeren van 16 tot 25 jaar in de residentiële jeugdzorg (leef- en behandelgroepen en gesloten jeugdzorg) en in verschillen in seksuele gezondheid met leeftijdsgenoten die deelnamen aan Seks onder je 25e 2017 (Seksonderje25e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017). Het secundaire doel is om het verkregen inzicht in te zetten om de aanpak van seksuele gezondheid binnen de residentiële jeugdzorg op peil te houden of te verbeteren.

1.3 Onderzoeksprocedure

Seks onder je 25e in de residentiële jeugdzorg is een cross-sectioneel onderzoek. Participatie in onderzoek stimuleert betrokkenheid van stakeholders, eigenaarschap van kennis en commitment op verbeteracties in de praktijk (Wakeford & Sanchez, 2018). In het huidige onderzoek hebben we relevante stakeholders, zoals behandelcoördinatoren, aandachtsfunctionarissen seksualiteit, onderzoekers, beleidsmedewerkers en leidinggevendenden betrokken. Zij zijn betrokken bij de opzet en pretest van de vragenlijst, werving van deelnemers en worden na afronding van het onderzoek betrokken bij de vertaling van de resultaten naar aanbevelingen voor praktijk en beleid.

1.3.1 Draagvlak en behoefte-onderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek is het draagvlak voor en de haalbaarheid van het onderzoek gepeild bij twaalf relevante stakeholders. Aandachtspunten en eventuele belemmeringen in de uitvoering van het onderzoek zijn hierbij geïnventariseerd. De meeste instellingen waren enthousiast over dit onderzoek, maar zagen ook belemmeringen. Zij hebben meegedacht hoe om te gaan met belemmeringen als terughoudendheid van de jongeren en van groepsleiding en de omgang met jongeren met potentiële seksuele trauma's. Verschillende jeugdzorginstellingen onderkennen het belang van dit onderzoek en werd bereidheid tot deelname aangegeven. Daarnaast zijn voorafgaand aan het aanpassen van de vragenlijst en de dataverzameling diverse instellingen bezocht. Deze bezoeken hadden een tweeledig doel: 1) beter bekend raken met de doelgroep en de instellingen waar zij verblijven, 2) ophalen wat de behoeften met betrekking tot dit onderzoek waren van professionals werkzaam in deze instellingen en wat de logistieke uitdagingen voor de realisatie van het onderzoek in de instelling waren.

1.3.2 Ontwikkeling van de vragenlijst

Voor onderzoek in de residentiële jeugdzorg zijn de vragenlijsten van het reguliere Seks onder je 25e 2017 onderzoek aangepast aan de mogelijkheden en beperkingen van de jongeren die bij jeugdzorg wonen. In 2018 is deze vragenlijst al aangepast voor jongeren op het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) (de Graaf e.a., 2019). Cluster 4 scholen verzorgen onderwijs aan leerlingen met ernstige gedragsproblemen en/of psychiatrische problematiek. Hier is ook vaak sprake van bij jongeren in de residentiële jeugdzorg. Veel residentiële jeugdzorg instellingen verzorgen ook onderwijs voor de jongeren op het niveau van Cluster 4. Daarom zijn de vragenlijsten die we gebruikt hebben voor het huidige onderzoek gebaseerd op de vragenlijst gebruikt in Cluster 4 van het VSO.

Voor zowel het VSO als de residentiële jeugdzorg is een aparte (kortere) vragenlijst gemaakt die qua inhoud en taalgebruik geschikt is voor jongeren die onderwijs volgen op praktijkonderwijs niveau. De jongeren die onderwijs volgen op vmbo niveau of hoger hebben een langere vragenlijst ingevuld. Thema's die in aan bod zijn gekomen zijn ervaringen met liefde en seks, opvattingen rondom seksualiteit, seksuele oriëntatie, beleving van seksualiteit onder seksueel actieve jongeren, beschermingsgedrag, seksuele grensoverschrijding, kennis en communicatie over seksualiteit en online gedrag. De vragenlijst is onder negen jongeren gepretest. Dit hield in dat de vragenlijst afgenomen werd en er vervolgens met de respondent nagepraat werd over zijn/haar ervaringen bij het invullen.

1.3.3 Afname vragenlijst

De afname van de vragenlijst heeft plaatsgevonden tussen 1 september 2019 en 9 maart 2020. De vragenlijst is afgenomen bij 153 jongeren, waarvan 101 jongeren onderwijs volgden op vmbo niveau of hoger en daarom de volledige vragenlijst ingevuld hebben en 53 jongeren onderwijs volgden op praktijkonderwijsniveau en daardoor de verkorte vragenlijst hebben ingevuld. De vragenlijst is meestal individueel afgenomen in een openbare ruimte binnen de jeugdzorginstelling of op de leefgroep. We rapporteren hier voornamelijk over vragen die in beide vragenlijsten zijn gesteld, omdat de groep jongeren die de langere lijst heeft ingevuld erg klein is. Alleen voor zeer belangrijke indicatoren die enkel in de langere vragenlijst stonden is gekozen om hier toch over te rapporteren.

Voor het doel van dit onderzoek (zie paragraaf 1.2) was het belangrijk dat de steekproef zo representatief mogelijk is voor de jongeren in residentiële jeugdzorg. Selectie kon echter niet worden voorkomen in deze studie. Dit komt ten eerste door selectie door de behandelaar en/of begeleiding.

Wanneer zij beoordeelden dat deelname aan de vragenlijst te belastend is voor de jongere, is deze hier niet voor uitgenodigd. Daarnaast moest de jongere zelf instemmen met deelname. Voor de jongeren die uitgenodigd zijn maar niet mee hebben gedaan is niet te zeggen waarom zij niet mee hebben gedaan. Dit had mogelijk praktische redenen maar mogelijk ook inhoudelijke redenen (bijvoorbeeld misbruik ervaringen), wat invloed kan hebben op de resultaten.

1.4 Uitgevoerde analyses

In dit rapport laten we vooral percentages (%) zien. Als minder dan 40 jongeren een specifieke vraag beantwoordt heeft (bijv. omdat een vraag enkel aan een bepaalde subgroep is gesteld) rapporteren we aantallen (n) in plaats van percentages. We houden 40 jongeren aan doordat de foutmarge dan kleiner is dan 15% wat wij als acceptabel beschouwen. Dit betekent dat wanneer wij percentages rapporteren over kleine groepen, bijvoorbeeld van 45 jongeren, dat de gegevens schattingen waarschijnlijk tussen de +/- 15% van het gerapporteerde percentage liggen.

Alle gegevens worden steeds apart voor jongens en meisjes gepresenteerd. Bij alle analyses zullen jongeren die wonen in de residentiële jeugdzorg vergeleken worden met jongeren die niet in de residentiële jeugdzorg wonen en die meededen aan Seks onder je 25^e 2017.

Voor deze vergelijking is gebruik gemaakt van matching. Hierbij wordt elke respondent in de steekproef gekoppeld aan twee deelnemers aan het reguliere onderzoek, die gelijk zijn wat betreft geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Voor opleidingsniveau is een opsplitsing gemaakt in twee groepen, de groep die de hele vragenlijst heeft ingevuld (opleidingsniveau vmbo niveau of hoger) en de groep die de verkorte vragenlijst heeft ingevuld (jongeren die een vorm van praktijkonderwijs volgen). Er is voor matches gekozen om ervoor te zorgen dat de RJZ jongeren vergeleken worden met een groep jongeren uit de landelijke populatie met dezelfde demografische kenmerken. Voor het matchen is gebruik gemaakt van de *case control matching* functie (zonder terugplaatsing) in SPSS.

Verschillen in seksueel gedrag en seksuele gezondheid tussen jongeren die wonen binnen de residentiële jeugdzorg en de gemaakte groep van jongeren uit Seks onder je 25^e 2017, zijn getoetst met de Chi²-toets (bij het vergelijken van percentages). De Chi²-toets vereist dat niet meer dan 20% van de cellen een verwachte celwaarde hebben onder de 5. Wanneer niet aan deze eis is voldaan, kunnen we verschillen niet toetsen. Dit wordt in dit rapport aangeduid met een -. Bij het toetsen van groepsverschillen wordt een significantieniveau gehanteerd van .05. Voor de analyses is gebruikt gemaakt van SPSS.

2 Steekproef

2.1 Werving

De werving van deelnemers voor het onderzoek verliep via residentiële jeugdzorginstellingen. Uitgangspunt was om jongeren tussen 16 en 25 jaar te werven van residentiële jeugdzorginstellingen verspreid over het land. Alle open en gesloten residentiële jeugdzorginstellingen in Nederland zijn benaderd voor deelname. Voor deelname van de instelling was goedkeuring van zowel coördinerende stafleden als de directie nodig. Voor de afname van de vragenlijst werd door de begeleiders, psycholoog en/of gedragsdeskundige beoordeeld of deelname aan het onderzoek niet te belastend zou zijn voor potentiële deelnemers. Positief beoordeelde jongeren werden ongeveer twee weken voor de vragenlijst afname via de groepsleiding geïnformeerd en benaderd voor deelname. Op het moment van de vragenlijst afname werden de jongeren wederom om toestemming voor deelname gevraagd. Wanneer jongeren op de dag van afname niet meer mee wilden doen werd niet actief naar een vervanger gezocht. In totaal deden er 13 instellingen mee, waarbij het aantal deelnemers varieerde van 2 tot 20 jongeren. Afname vond individueel of in groepsverband plaats, afhankelijk van de wensen van de residentiële jeugdzorginstelling.

2.2 Samenstelling steekproef

Het databestand is eerst opgeschoond door drie deelnemers te verwijderen waarvan werd vermoed dat hun antwoorden onvoldoende betrouwbaar waren. Dit gebeurde op basis van onrealistische combinaties van antwoorden waaruit onbetrouwbaarheid bleek en op basis van de open antwoorden. Het opgeschoonde databestand bevatte hierdoor 153 deelnemers. Hiervan hebben 52 deelnemers de verkorte vragenlijst ingevuld voor jongeren die een vorm van praktijkonderwijs volgen.

In tabel 1 is te zien hoe de opgeschoonde steekproef is samengesteld. De steekproef bevat meer meisjes (61%) dan jongens (39%). De meeste deelnemers waren 16 jaar (43%) of 17 jaar (40%). Jongeren konden één of meerdere redenen aangeven waarom zij bij jeugdzorg wonen. De meest gerapporteerde reden waarom zij bij jeugdzorg wonen is dat hun ouders niet met hen om kunnen gaan (46%). Ook werd verwaarlozing/mishandeling/misbruik (24%), psychische problemen (18%) en problemen met anderen (18%) vaak gerapporteerd.

Elke jongere uit de steekproef is gematcht aan twee jongeren uit de steekproef van Seks onder je 25^e 2017. Dit is gedaan op basis van het type vragenlijst (indicatie voor opleidingsniveau), geslacht en leeftijd. Voor zeven jongeren uit de steekproef van Seks onder je 25^e in de residentiële jeugdzorg kon geen exacte match worden gevonden. In dat geval is er een match gevonden die zo dicht mogelijk bij de karakteristieken van de deelnemers lag. Hierdoor zijn de jongeren uit deze steekproef en de gematchte jongeren uit de steekproef van Seks onder je 25^e 2017 vergelijkbaar wat leeftijd, geslacht en opleidingsniveau betreft.

Tabel 1 Samenstelling van de steekproef Tabel 1 - Samenstelling van de steekproef

		Jongens (N= 60)		Meisjes (N= 93)	
		N	%	N	%
Type vragenlijst	Vragenlijst op vmbo niveau	31	52%	70	75%
	Vragenlijst op pro niveau	29	48%	23	25%
Leeftijd	16 jaar	29	49%	37	39%
	17 jaar	20	33%	35	38%
	18 jaar	8	13%	11	12%
	19 jaar of ouder	3	5%	10	11%
Reden voor verblijf bij jeugdzorg	Ik heb geen ouders/verzorgers	2	3%	2	2%
	Mijn ouders kunnen niet met mij omgaan	23	38%	48	52%
	Ik heb psychische problemen	9	15%	19	20%
	Ik ben verslaafd (geweest)	7	12%	8	9%
	Ik heb problemen met anderen	11	18%	17	18%
	Niet goed voor mezelf zorgen	8	13%	4	4%
	Ik kan moeilijk leren en/of aandacht ergens bij houden	9	15%	8	9%
	Verwaarloosd, mishandeld of misbruikt*	5	16%	31	44%
	Dat weet ik niet	5	8%	3	3%
Anders	14	23%	16	17%	

* Deze reden is alleen gevraagd aan jongeren die de lange vragenlijst ingevuld hebben.

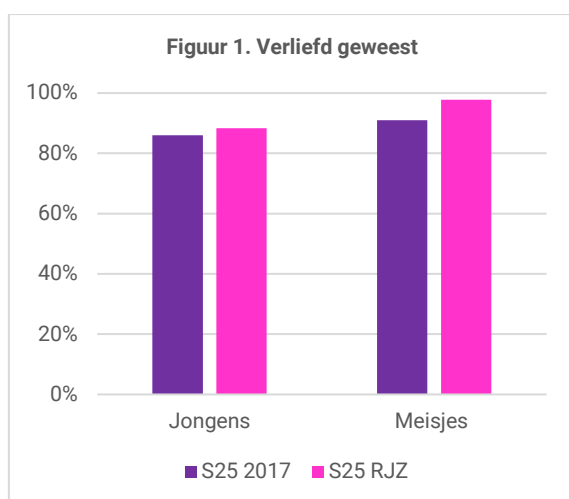
3 Ervaringen met liefde, seks en ruilseks

Aan alle jongeren (60 jongens en 93 meisjes die wonen bij jeugdzorg) is gevraagd of ze weleens verliefd zijn geweest, op wie ze verliefd zijn geweest en of ze weleens verking hebben gehad. Ook voor verschillende vormen van seks met een partner (van zoenen tot geslachtsgemeenschap) is nagegaan of ze dit weleens gedaan hebben. Als jongeren geslachtsgemeenschap hebben gehad hebben wij gevraagd naar het type partner bij de eerste keer seks en het aantal sekspartners. Aan jongeren die de lange vragenlijst hebben ingevuld is ook gevraagd naar hun ervaringen met ruilseks. In onderstaande paragrafen worden de resultaten beschreven.

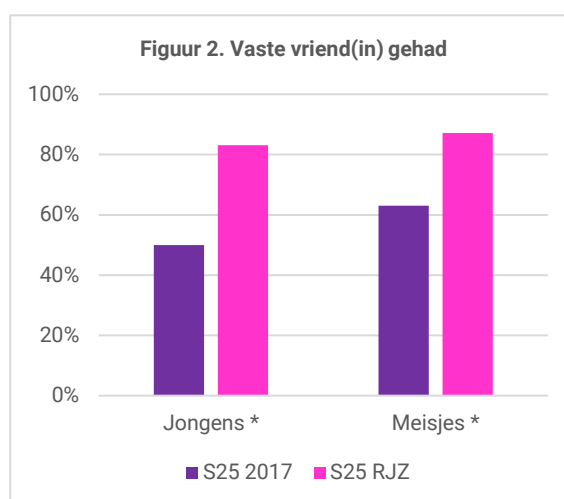
3.1 Ervaringen met liefde

De meeste jongeren die bij jeugdzorg wonen (94%) zijn wel eens verliefd geweest (figuur 1). Jongens en meisjes die bij jeugdzorg wonen zijn even vaak al eens verliefd geweest als jongeren die niet bij jeugdzorg wonen.

Vier vijfde van de jongeren die bij jeugdzorg wonen hebben wel eens een vaste vriend of vriendin gehad. Ze hebben hier vaker ervaring mee dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (figuur 2).

* significant verschil

* significant verschil

3.2 Ervaringen met seks

De jongeren is gevraagd naar hun ervaringen met verschillende vormen van seks, van tongzoenen tot geslachtsgemeenschap. De meeste jongeren (91%) hebben ervaring met tongzoenen. Ook met voelen en stelen hebben de meeste jongeren ervaring (89%). Vier vijfde (84%) van de jongeren die bij jeugdzorg wonen heeft ervaring met vingers en/of aftrekken. Met orale seks en geslachtsgemeenschap heeft respectievelijk 77% en 80% ervaring.

Voor alle vormen van seks geldt dat meer jongeren die bij jeugdzorg wonen hier ervaring mee hebben dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (zie Tabel 2). Zo heeft 76% van de jongens en 82% van de meisjes die bij jeugdzorg wonen ervaring met geslachtsgemeenschap, ten opzichte van respectievelijk 38% en 48% van hun leeftijdsgenoten die niet bij jeugdzorg wonen. Alleen voor tongzoenen geldt dat het percentage jongens dat hier ervaring mee heeft (83%) niet significant verschilt van dat onder jongens die niet bij jeugdzorg wonen (72%).

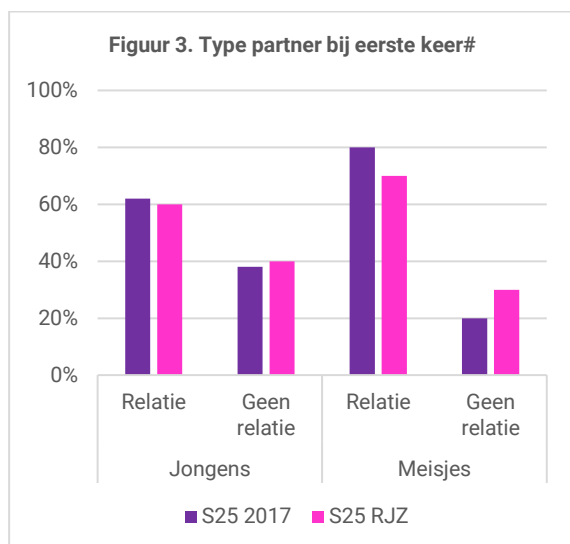
Tabel 2 Ervaring met seks (%)

	Jongens		Meisjes		Totaal	
	S25 RJZ (N=59)	S25 2017 (N=117)	S25 RJZ (N=93)	S25 2017 (N=192)	S25 RJZ (N=152)	S25 2017 (N=309)
	%	%	%	%	%	%
Tongzoenen	83%	76%	96% [†]	77%	91% [†]	77%
Voelen en strelen	83% [†]	62%	92% [†]	67%	89% [†]	65%
Vingeren/afrekken	81% [†]	47%	85% [†]	55%	84% [†]	52%
Orale seks	67% [†]	32%	83% [†]	46%	77% [†]	41%
Geslachtsgemeenschap	76% [†]	38%	82% [†]	48%	80% [†]	44%

[†] = significant meer ervaring; [‡] = significant minder ervaring

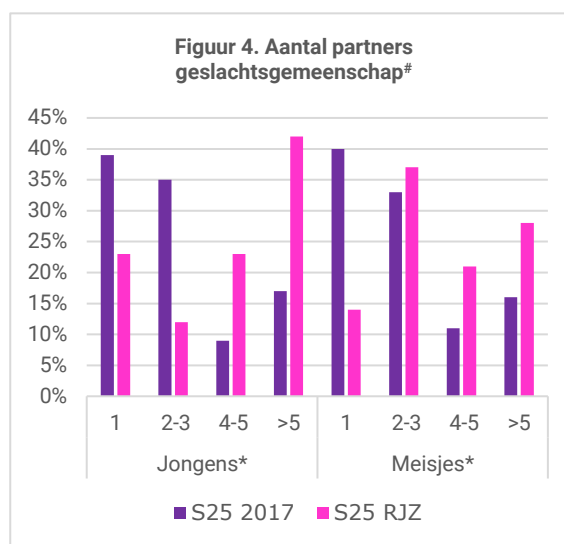
Aan jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap (45 jongens en 76 meisjes die bij jeugdzorg wonen) hebben wij gevraagd met wie zij voor het eerst geslachtsgemeenschap hadden en met hoeveel partners zij geslachtsgemeenschap hebben gehad. Twee derde van de jongeren die bij jeugdzorg wonen hebben hun eerste keer met een vaste vriend of vriendin gehad (Figuur 3).

Als we kijken naar het aantal partners waar de jongeren geslachtsgemeenschap mee hebben gehad, hebben zowel jongens als meisjes die bij jeugdzorg wonen significant meer partners gehad dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (Figuur 4). Zo heeft twee derde van de jongens (65%) en bijna de helft van de meisjes (49%) minstens vier verschillende sekspartners gehad, tegenover een kwart van de jongens (26%) en meisjes (27%) die niet bij jeugdzorg wonen.

* significant verschil

onder jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap

* significant verschil

onder jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap

3.3 Ervaringen met ruilseks

Aan 24 jongens en 63 meisjes die bij jeugdzorg wonen die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is gevraagd of zij ervaring hebben met ruilseks.

Slechts 4 jongeren die bij jeugdzorg wonen hebben weleens iemand geld of goederen *gegeven* voor seks. Een grotere groep jongeren heeft tenminste één keer geld of goederen *gekregen* in ruil voor seks. In totaal geven 21 jongeren die bij jeugdzorg wonen aan wel eens geld of goederen gekregen te hebben voor seks. Geld of goederen krijgen voor seks komt vaker voor bij jongeren die bij jeugdzorg wonen dan bij jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Door de kleine aantallen hebben wij hier geen opsplitsing naar geslacht gemaakt.

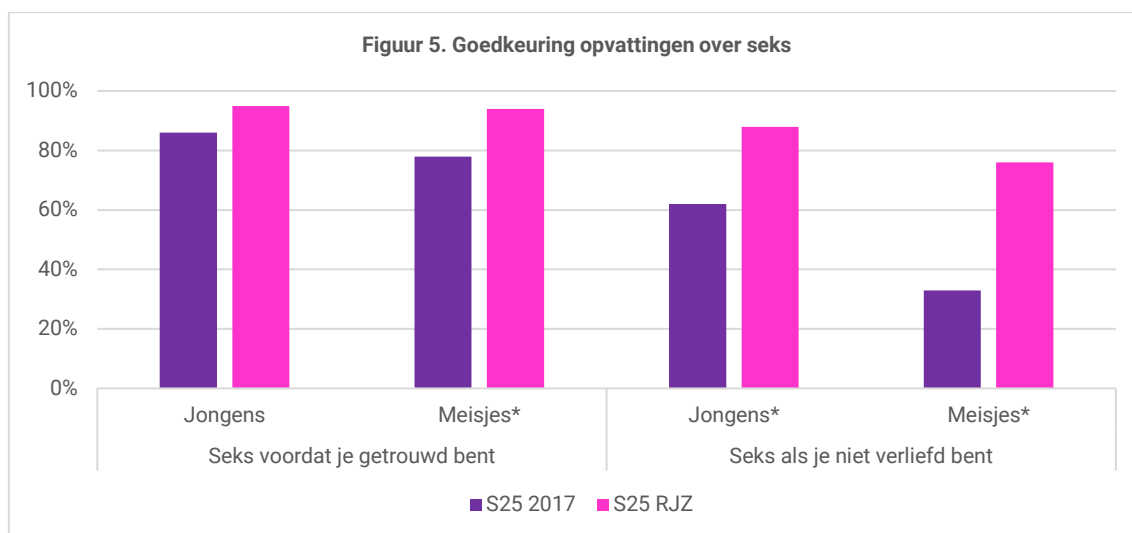
4 Opvattingen over seksualiteit

Alle jongeren is gevraagd wat ze vinden van stellingen over seks, over genderrollen, over homoseksualiteit en over sexting. Hun opvattingen over deze onderwerpen worden in dit hoofdstuk beschreven.

4.1 Opvattingen over seks

Alle jongeren is gevraagd wat zij vinden van “Seks voordat je getrouwd bent” en “Seks als je niet verliefd bent”. Van de jongens die bij jeugdzorg wonen vindt 95% het oké als je seks hebt voor je getrouwd bent. Onder meisjes is er een significant verschil tussen meisjes die bij jeugdzorg wonen en meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Meisjes die bij jeugdzorg wonen vinden seks voor het huwelijk vaker oké, dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen (figuur 5).

Seks als je niet verliefd bent vindt een grotere groep jongeren (19%) niet oké, dan seks als je niet getrouwd bent (6%). Ook zien we hier een sterker contrast tussen jongeren die bij jeugdzorg wonen en jongeren die niet bij jeugdzorg wonen dan bij seks voor het huwelijk. Jongeren die bij jeugdzorg wonen vinden dit vaker oké (81%) dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (44%) (figuur 6).

* significant verschil

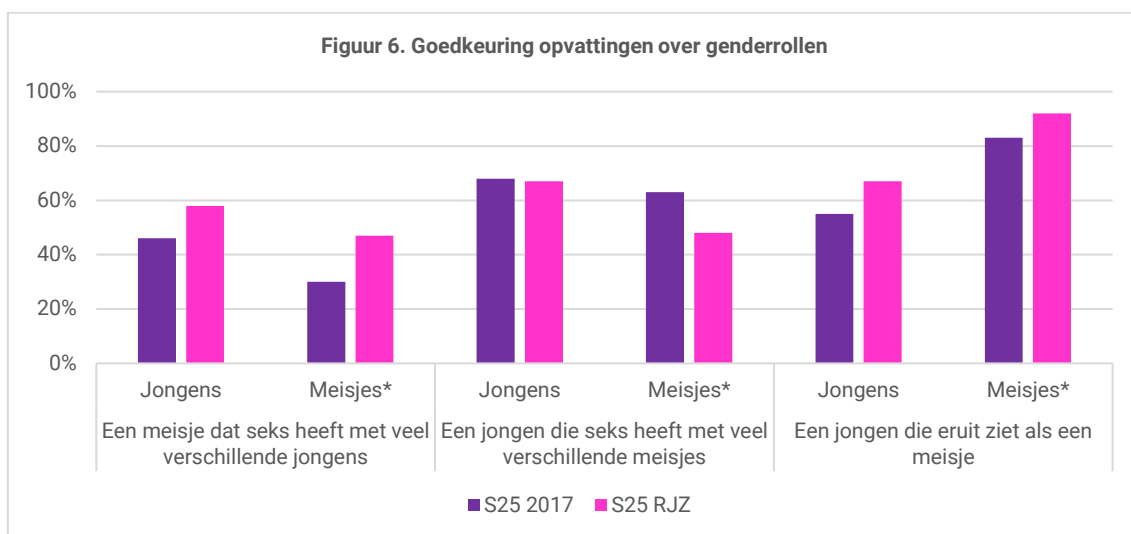
4.2 Opvattingen over genderrollen

In figuur 6 staat het percentage jongeren dat verschillende uitspraken over genderrollen goedkeurt weergegeven.

Een meisje dat seks heeft met veel verschillende jongens vindt 58% van de jongens en 47% van de meisjes die bij jeugdzorg wonen oké. Meisjes die bij jeugdzorg wonen vinden het vaker oké als een meisje seks heeft met veel verschillende jongens dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Bij de stelling “een jongen die seks heeft met veel verschillende meisjes” zien we ook een significant verschil tussen meisjes die bij jeugdzorg wonen en meisjes die niet bij jeugdzorg wonen, maar hier is het verschil andersom. Meisjes die bij jeugdzorg wonen keuren een jongen die seks heeft met veel verschillende meisjes minder vaak goed dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Deze cijfers laten zien dat er bij meisjes die bij jeugdzorg wonen geen dubbele moraal aanwezig is (i.e. als iemand het hebben van veel sekspartners goedkeurt voor jongens maar niet voor meisjes). Deze meisjes keuren het hebben van veel verschillende sekspartners ongeveer even vaak goed voor jongens als voor meisjes. Bij jongens binnen en buiten jeugdzorg en meisjes die niet bij jeugdzorg wonen zien we die dubbele moraal wel.

Twee derde van de jongens en 92% van de meisjes die bij jeugdzorg wonen vinden het oké als een jongen eruit ziet als een meisje. Jongens die bij jeugdzorg wonen en jongens die niet bij jeugdzorg

wonen accepteren dit even vaak, meisjes die bij jeugdzorg wonen accepteren dit wel vaker dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen.

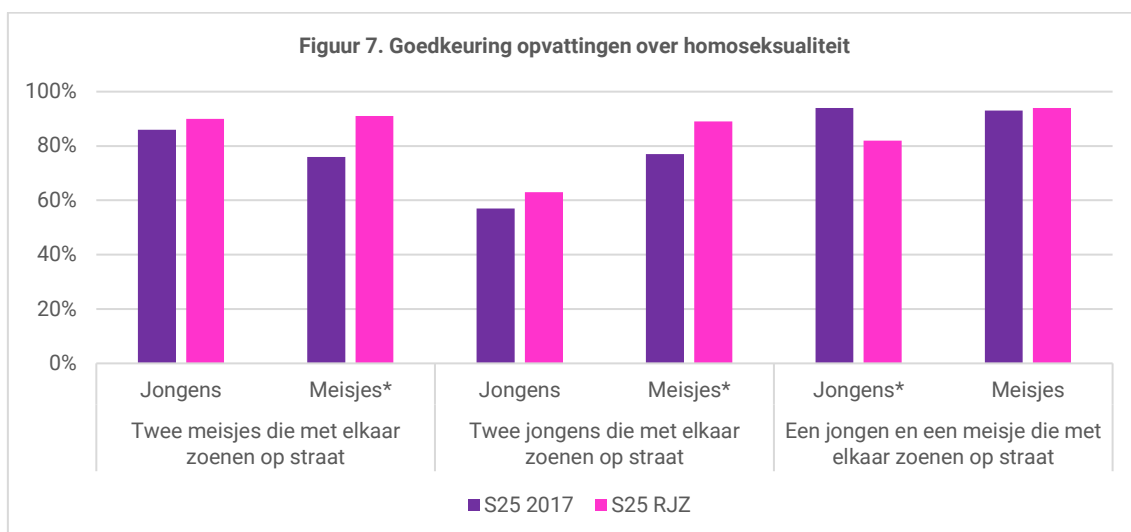
* significant verschil

4.3 Opvattingen over homoseksualiteit

Alle jongeren is gevraagd naar hun opvattingen over homoseksualiteit aan de hand van drie stellingen: (1) twee meisjes die met elkaar zoenen op straat, (2) twee jongens die met elkaar zoenen op straat, (3) een jongen en een meisje die met elkaar zoenen op straat.

In figuur 7 is te zien dat een jongen en een meisje die met elkaar zoenen op straat door de overgrote meerderheid van de jongeren (94% van de jongens en 93% van de meisjes) goedgekeurd wordt. Hetzelfde geldt voor twee meisjes die met elkaar zoenen op straat (respectievelijk 90% en 91%). Twee jongens die met elkaar zoenen op straat worden door minder jongens goedgekeurd (57%). Meisjes die bij jeugdzorg wonen, keuren het vaker goed dat twee meisjes (91%) of twee jongens met elkaar zoenen (89%) dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen (76% en 77%). Jongens die bij jeugdzorg wonen (82%) keuren een heterostel dat met elkaar zoent op straat minder vaak goed dan jongens die niet bij jeugdzorg wonen (93%).

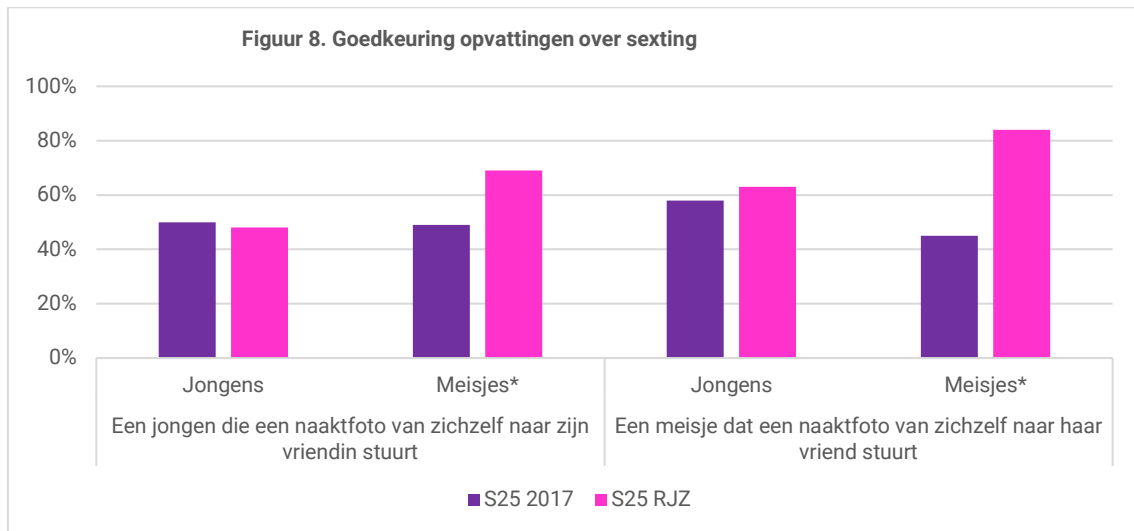
Opvallend is dat meisjes die bij jeugdzorg wonen vrijwel gelijk oordelen over zoenende hetero, lesbische en homoseksuele stellen. Dit is voor geen van de andere groepen het geval.

* significant verschil

4.4 Opvattingen over sexting

Sexting is het maken en versturen van seksueel getinte beelden, zoals naaktfoto's en seksfilmpjes. Figuur 8 geeft de opvattingen van jongeren over het versturen van naaktbeelden van zichzelf weer. Over het algemeen kan gezegd worden dat ongeveer de helft tot driekwart van de jongens het oké vindt als iemand naaktbeelden van zichzelf verstuurd. Ze vinden dat iets vaker oké voor meisjes (58%) dan voor jongens (50%). Meisjes die bij jeugdzorg wonen keuren sexting veel vaker goed dan jongens, maar ook vaker dan meisjes die niet in jeugdzorg wonen. Iets meer dan twee-derde van de meisjes die bij jeugdzorg woont vindt het oké als een jongen een naaktfoto van zichzelf naar zijn vriendin stuurt tegenover de helft van de meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Een meisje dat een naaktfoto van zichzelf naar haar vriend verstuurt zorgt voor een groter contrast: 84% van de meisjes die bij jeugdzorg en 45% van de meisjes die niet bij jeugdzorg wonen keurt dit goed.

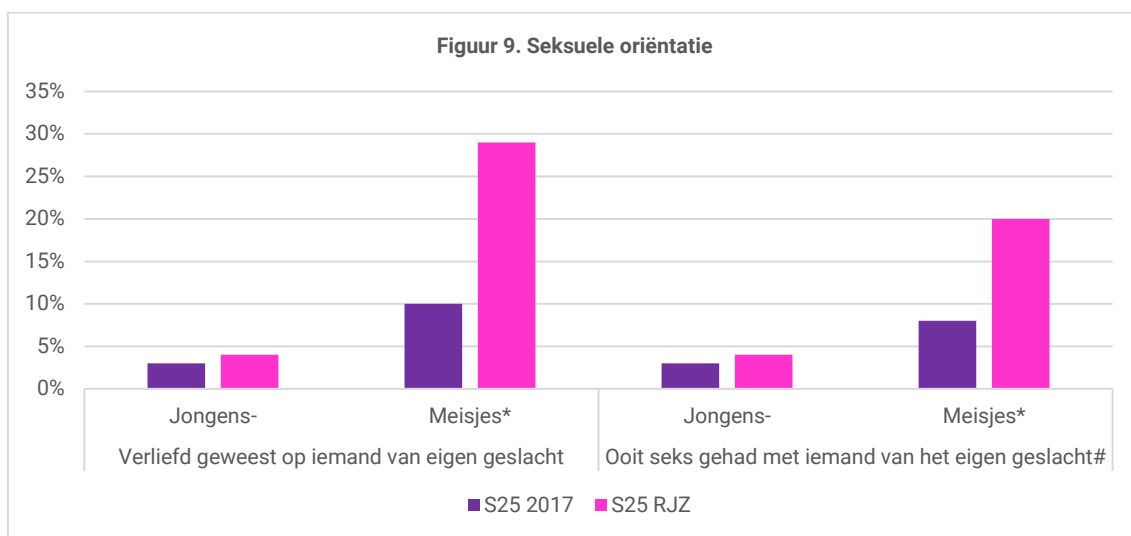
* significant verschil

5 Seksuele oriëntatie

In figuur 9 is te zien dat weinig jongens wel eens verliefd zijn geweest op iemand van het eigen geslacht en dat er ook geen verschil zit tussen jongens die bij jeugdzorg wonen en jongens die niet bij jeugdzorg wonen.

Veel meer meisjes zijn wel eens verliefd geweest op een ander meisje. Meer dan een kwart (29%) van de meisjes die bij jeugdzorg wonen zijn wel eens verliefd geweest op een ander meisje. Dit is een veel grotere groep dan bij de meisjes die niet bij jeugdzorg wonen, waar een tiende van de meisjes aangeeft wel eens verliefd te zijn geweest op een ander meisje.

Onder de jongeren die ervaring hebben met seks is gevraagd of zij wel eens seks hebben gehad met iemand van het eigen geslacht. Hier zien we eenzelfde patroon als bij verliefdheid op iemand van het eigen geslacht: jongens hebben hier veel minder ervaring mee dan meisjes. Vier procent van de jongens heeft wel eens seks gehad met een jongen. Meisjes die bij jeugdzorg wonen, hebben vaker ervaring met seks met een ander meisje (20%) dan de meisjes die niet bij jeugdzorg wonen (8%).

* significant verschil

- groep te klein om te kunnen toetsen

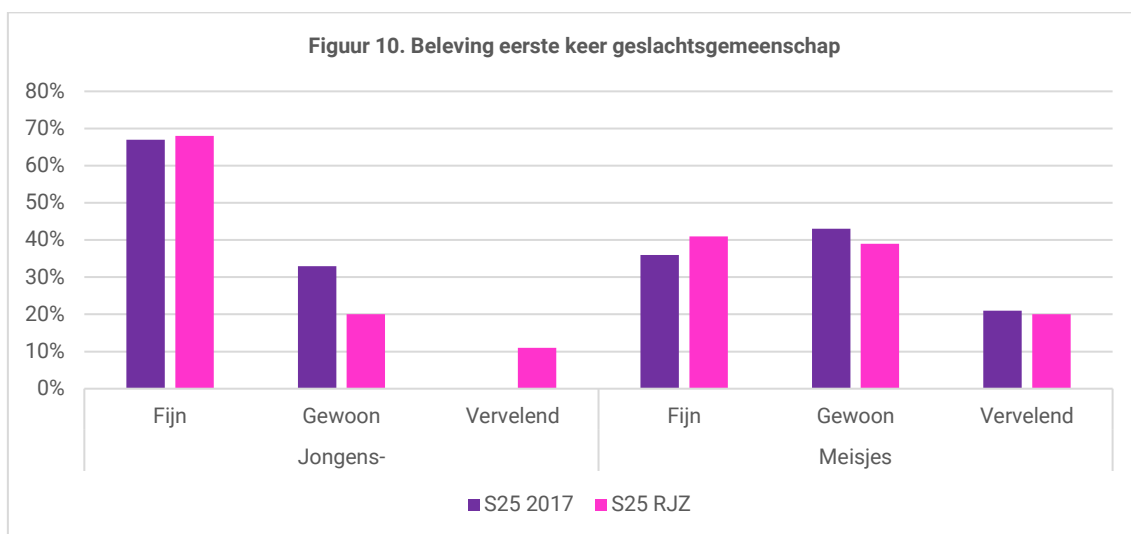
onder jongeren die ervaring hebben met seks (orale, anale seks of geslachtsgemeenschap).

6 Seksuele beleving onder seksueel actieve jongeren

Aan jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is gevraagd naar hun beleving van de eerste keer.

6.1 Beleving eerste keer

Meer dan twee derde van de jongens (68%) vond hun eerste keer fijn. Vijf jongens die bij jeugdzorg wonen (11%) geven aan de eerste keer vervelend te hebben gevonden. Meisjes vinden hun eerste keer minder vaak fijn dan jongens (41%). Een ongeveer even groot deel van de meisjes vond de eerste keer gewoon (39%). Een vijfde van de meisje vond hun eerste keer vervelend. Jongeren die bij jeugdzorg wonen beleven hun eerste keer niet anders dan jongeren die daar niet wonen (Figuur 10).

* significant verschil

- groep te klein om te kunnen toetsen

6.2 Beleving seks met de laatste partner

Aan jongeren die onderwijs volgen op tenminste vmbo niveau en die ervaring hebben met seks (orale, anale seks of geslachtsgemeenschap) is gevraagd naar hun beleving van seks met de laatste partner. Jongeren die één keer seks hebben gehad met de laatste partner konden van een aantal stellingen aangeven of dit wel of niet gebeurde, jongeren die vaker seks hebben gehad met de laatste partner konden aangeven hoe vaak dit gebeurde (van nooit tot altijd). Deze twee groepen zijn samengevoegd waarbij "nee" is samengevoegd met "nooit" en "ja" met "altijd".

In tabel 3 staat weergegeven hoe jongeren seks met de laatste partner beleefden. De meeste jongeren hebben de laatste keer seks als fijn ervaren en geven aan dat ze opgewonden waren. Ruim vier vijfde van de meisjes liet bij de laatste sekspartner wel eens (of vaker) weten wat ze lekker vond en driekwart vroeg de ander wat hij/zij lekker vond. Negatieve ervaringen met de laatste sekspartner komen minder vaak voor, maar soms wel vaker binnen de residentiële jeugdzorg dan daarbuiten. Meisjes die bij jeugdzorg wonen geven bijvoorbeeld vaker aan weinig te zeggen te hebben gehad over wat er gebeurde (38%) dan meisjes uit de S25 2017 (20%). Ook deed een vijfde (19%) van de meisjes die bij jeugdzorg wonen dingen die zij niet wilden, tegenover 6% van de meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Van de meisjes die bij jeugdzorg wonen geeft 5% aan dingen te hebben gedaan die de ander niet wilde.

Onzekerheid was veelvuldig aanwezig, zowel bij jongens als bij meisjes die bij jeugdzorg wonen. Achtenzestig procent van de meisjes die bij jeugdzorg wonen voelde zich wel eens onzeker over het uiterlijk en 53% over hun prestaties tijdens seks. Hierin verschillen ze niet van jongeren die niet bij jeugdzorg wonen.

Voor de totale groep zien we dat jongeren die bij jeugdzorg wonen vaker weinig te zeggen hebben over wat er gebeurde en vaker dingen deden die ze niet wilden dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen.

Tabel 3 Beleving seks met de laatste partner**

		Jongens		Meisjes		Totaal	
		S25 RJZ (N=24)	S25 2017 (N=31)	S25 RJZ (N=63)	S25 2017 (N=83)	S25 RJZ (N=87)	S25 2017 (N=114)
		N#	N#	%	%	%	%
Ik voelde me fijn	nooit	2-	2	8%-	4%	8%	4%-
	wel eens	1	1	6%	2%	6%	3%
	tenminste regelmatig	21	28	86%	94%	86%	93%
Ik voelde me opgewonden	nooit	1-	1	10%-	4%	8%	4%-
	wel eens	2	1	8%	6%	8%	5%
	tenminste regelmatig	21	29	83%	90%	84%	91%
Ik liet weten wat ik lekker vond	nooit	3-	4	19%	11%	17%	11%
	wel eens	3	3	8%	10%	9%	10%
	tenminste regelmatig	18	24	73%	80%	74%	79%
Ik vroeg aan de ander wat hij/zij lekker vond	nooit	3-	5	24%	31%	21%	27%
	wel eens	4	2	14%	17%	15%	14%
	tenminste regelmatig	17	24	62%	52%	64%	59%
Ik had weinig te zeggen over wat er gebeurde	nooit	18-	25	62%	70%	66%	73%
	wel eens	2	4	13%	13%	11%	13%
	tenminste regelmatig	4	2	25%	17%	23%	14%
Ik deed dingen die ik niet wilde	nooit	21-	27	81%-	94%	83%	92%
	wel eens	1	2	8%	5%	7%	5%
	tenminste regelmatig	2	2	11%	1%	10%	3%
Ik deed dingen die de ander niet wilde	nooit	22-	27	95%-	98%	94%	95%-
	wel eens	2	2	3%	2%	5%	4%
	tenminste regelmatig	0	2	2%	0%	1%	2%
Ik voelde me onzeker over hoe ik eruit zag	nooit	20-	27	90%-	83%	89%	84%-
	wel eens	2	2	3%	2%	5%	4%
	tenminste regelmatig	2	2	6%	14%	7%	12%
Ik was bang dat ik iets niet goed deed	nooit	21-	25	89%-	84%	89%	83%-
	wel eens	2	2	3%	2%	5%	4%
	tenminste regelmatig	1	4	8%	13%	7%	13%

** Gevraagd aan jongeren die de lange vragenlijst ingevuld hebben en die ervaring hebben met seks (orale, anale seks of geslachtsgemeenschap).

Aantallen zijn te klein om betrouwbare percentage te geven, daarom worden alleen absolute aantallen weergegeven.

↑ = significant meer; ↓ = significant minder

- Groep te klein om te kunnen toetsen

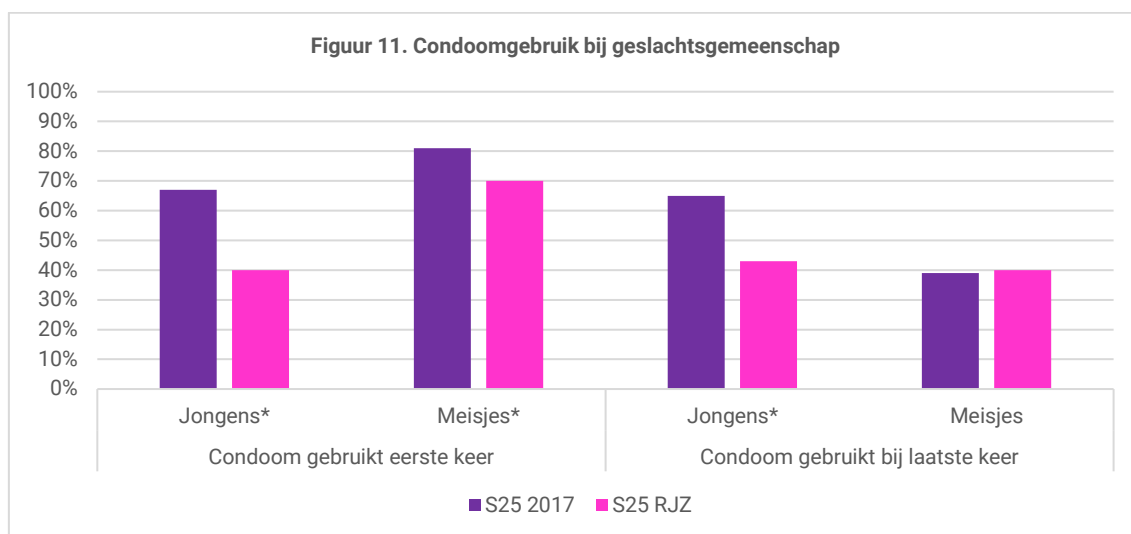
7 Beschermingsgedrag

Aan de jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is gevraagd of zij bij de eerste keer en met hun laatste partner een condoom hebben gebruikt. Ook hebben we de jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap en/of orale seks en/of anale seks gevraagd of zij ooit een soa-test hebben gedaan. Aan jongens en meisjes is gevraagd naar anticonceptiegebruik bij de eerste keer, ervaring met zwangerschap en wat ze er van zouden vinden als ze nu zouden ontdekken dat ze zwanger waren of dat er een meisje zwanger van ze was.

7.1 Condoomgebruik

In figuur 11 is het condoomgebruik bij de eerste keer en de laatste keer geslachtsgemeenschap te zien. Vier op de tien jongens en zeven op de tien meisjes geven aan dat er een condoom gebruikt werd bij hun eerste keer geslachtsgemeenschap.

Zowel jongens als meisjes die bij jeugdzorg wonen hebben bij hun eerste keer minder vaak een condoom gebruikt dan jongens en meisjes die niet bij jeugdzorg wonen.

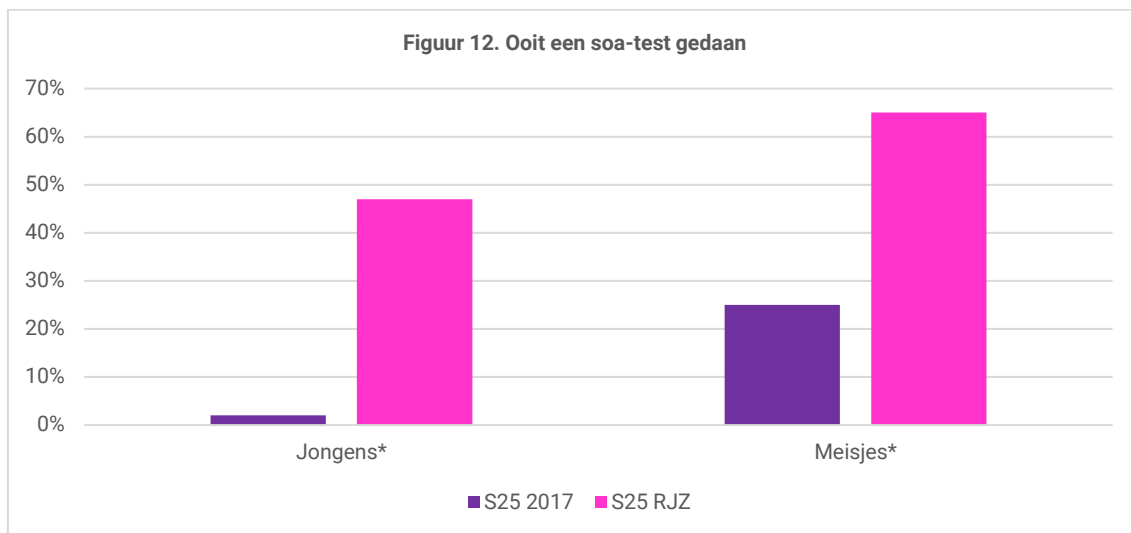

* significant verschil

Bij de laatste keer geslachtsgemeenschap geven ongeveer evenveel jongens als meisjes aan dat er een condoom gebruikt werd. Voor jongens geldt ook hier dat degenen die bij jeugdzorg wonen minder vaak condooms gebruikten bij de laatste keer seks (43%) dan jongens die niet bij jeugdzorg wonen (65%). Er is geen verschil in condoomgebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap tussen meisjes die bij jeugdzorg wonen en meisjes die daar niet wonen (respectievelijk 40% en 39%).

7.2 Soa-testen

Aan jongeren die ervaring hebben met seks hebben we gevraagd of zij ooit een soa-test gedaan hebben. Bijna de helft (47%) van de jongens en twee-derde (65%) van de meisjes die bij jeugdzorg heeft wel eens een soa-test gedaan. Jongeren die bij jeugdzorg wonen, zowel jongens als meisjes, hebben veel vaker al eens een soa-test gedaan dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (2% van de jongens en 25% van de meisjes) (Figuur 12).

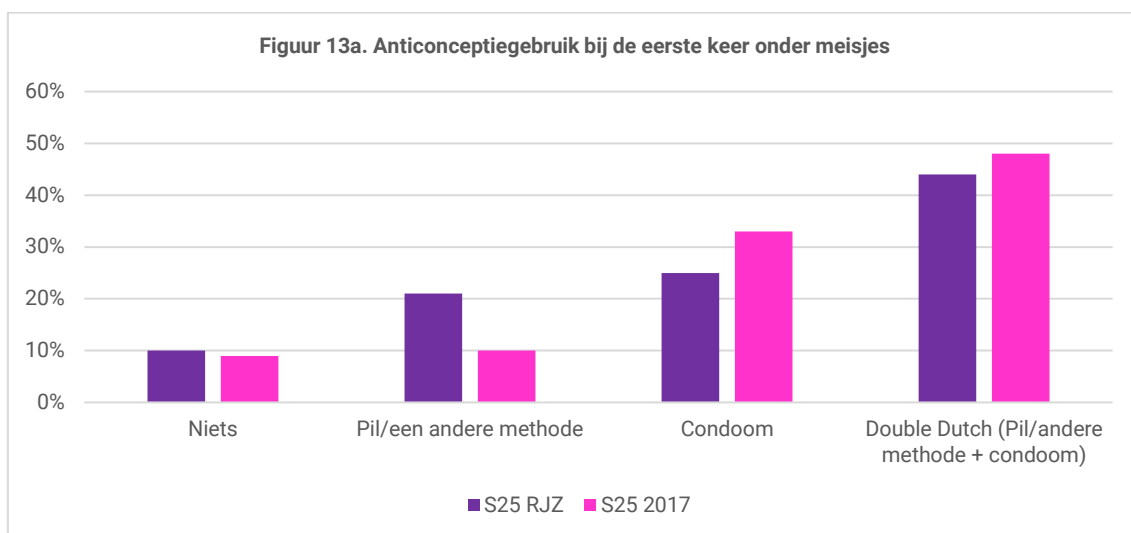

* significant verschil

7.3 Zwangerschap

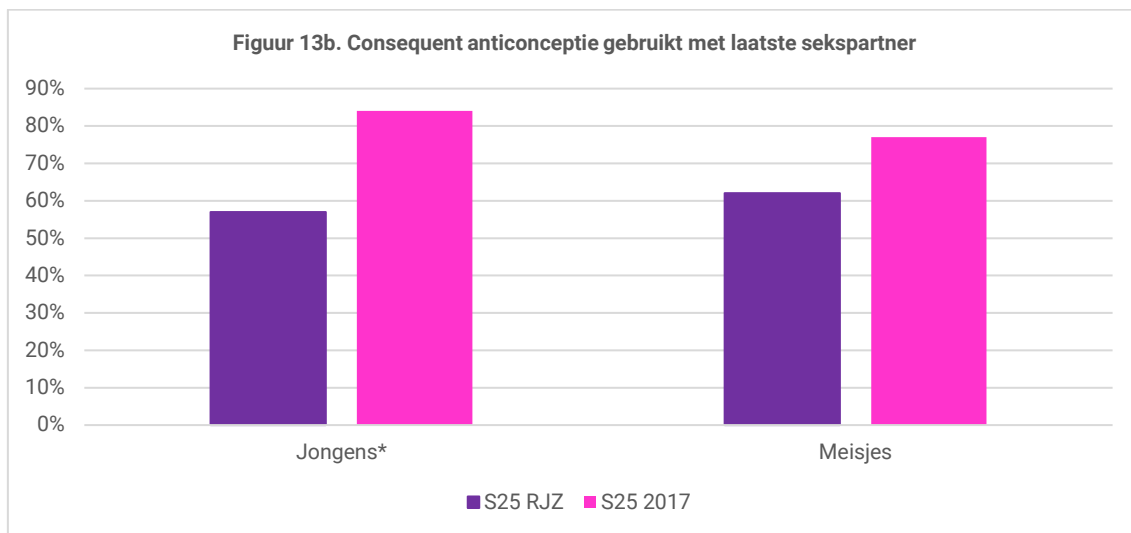
Aan jongens en meisjes die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is gevraagd naar anticonceptiegebruik bij de eerste keer en met de laatste partner. Ook is gevraagd naar of jongeren ervaring hebben met zwangerschap en wat ze er van zouden vinden als ze nu zouden ontdekken dat ze zwanger waren of dat er een meisje zwanger van ze was.

Anticonceptiegebruik bij de eerste keer staat weergegeven in figuur 13a. In totaal geeft 71% van de jongeren die bij jeugdzorg wonen en 83% van de jongeren die daar niet wonen aan een vorm van anticonceptie gebruikt te hebben bij de eerste keer geslachtsgemeenschap. Dit was vooral het condoom of zowel condoom als de pil. Jongens en meiden die bij jeugdzorg wonen hebben minder vaak een vorm van anticonceptie gebruikt bij de eerste keer als jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Als we alleen naar meisjes kijken zien we geen significant verschil in wel of niet gebruiken van anticonceptie bij de eerste keer.

* significant verschil

Alleen voor meisjes weergegeven omdat de aantallen voor jongens te klein was om te percenteren. Zoals te zien in figuur 13b verschilt anticonceptiegebruik met de laatste partner niet tussen meisjes die bij jeugdzorg wonen en meisjes die daar niet wonen. Jongens die bij jeugdzorg wonen gebruiken wel minder vaak anticonceptie met de laatste sekspartner dan jongens die niet bij jeugdzorg wonen.

* significant verschil

Zoals te zien in tabel 4 hebben twee jongens te maken gehad met zwangerschap. Meer meisjes hebben te maken gehad met zwangerschap. Dit gaat om 14 meisjes die bij jeugdzorg wonen (15%) en 7 meisjes (4%) die niet bij jeugdzorg wonen. Meisjes die bij jeugdzorg wonen hebben vaker ervaring met zwangerschap dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Ook is aan de jongeren gevraagd "Als je vandaag zou ontdekken dat je zwanger was, hoe zou je dat dan vinden?". Er is geen significant verschil tussen jongeren die bij jeugdzorg wonen en jongeren die niet bij jeugdzorg wonen in wat zij zouden vinden als ze vandaag zouden ontdekken dat ze zwanger waren.

Tabel 4 Zwangerschap

	Jongens		Meisjes		Totaal	
	S25 RJZ (N=21)	S25 2017 (N=25)	S25 RJZ (N=76)	S25 2017 (N=92)	S25 RJZ (N=97)	S25 2017 (N=117)
Ervaring met zwangerschap#	3%-	1%	15% [†]	4%	12% [†]	3%
Houding tegenover een zwangerschap op dit moment	leuk	3	32%	16%	28% [†]	15%
	maakt me niet uit	1	11%	16%	9%	13%
	vervelend	17	58%	67%	63%	72%

In de totale populatie (incl. jongeren die (nog) geen geslachtsgemeenschap gehad hebben)

[†] = significant meer ervaring; ⁺ = significant minder ervaring

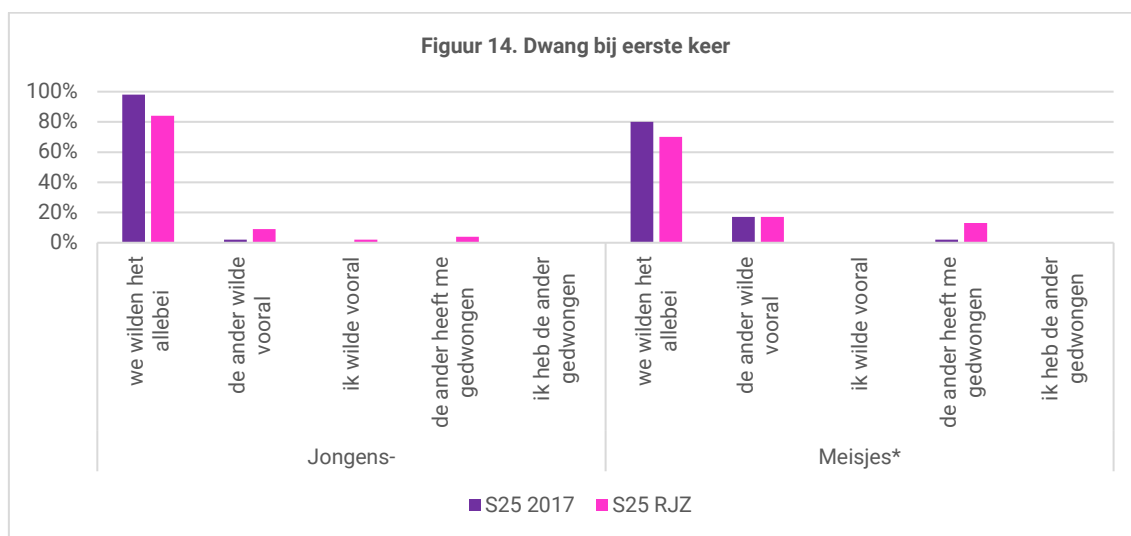
- Groep te klein om te kunnen toetsen.

8 Seksuele grensoverschrijding

Aan alle jongeren is gevraagd of zij ervaring hebben met grensoverschrijding. Er is gevraagd naar ervaringen van grensoverschrijding bij alle vormen van seks, van tongzoenen tot en met geslachtsgemeenschap. Daarnaast is jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap gevraagd of zij dwang hebben ervaren bij de eerste keer geslachtsgemeenschap.

8.1 Dwang bij eerste keer

Aan alle jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is gevraagd wie van beide dit het meest wilde en of er sprake was van dwang. Bij het overgrote deel van de jongeren wilden beide partners, maar zowel bij jongens als bij meisjes was dit bij jongeren die bij jeugdzorg wonen minder vaak het geval (figuur 14).

* significant verschil

- groep te klein om te kunnen toetsen

Wanneer beide jongeren niet even graag wilden wordt het meest aangegeven dat de ander vooral wilde. Bij meisjes die bij jeugdzorg wonen wordt vaker aangegeven dat ze gedwongen zijn door de ander (13%) dan bij meisjes die niet bij jeugdzorg wonen (2%).

8.2 Seksuele grensoverschrijding

Als iemand tegen zijn of haar wil seksuele handelingen verricht of ondergaat, is er sprake van seksuele grensoverschrijding. We hebben de jongeren die ervaring hebben met tongzoenen, manuele seks, orale seks en/of geslachtsgemeenschap gevraagd of zij dit weleens tegen hun wil hebben gedaan. De resultaten zijn weergegeven in figuur 15.

Bijna driekwart van de jongeren die bij jeugdzorg wonen heeft minstens één seksuele ervaring tegen de wil gehad (van tongzoenen tot geslachtsgemeenschap). Dit is vergelijkbaar met het aantal jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (67%). Onder seksueel geweld verstaan we aftrekken of vingeren tegen de wil, orale seks tegen de wil en geslachtsgemeenschap tegen de wil. Jongeren die bij jeugdzorg wonen hebben vaker seksueel geweld meegemaakt dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen, respectievelijk 44% en 23%. In tabel 5 staat per vorm van seksuele grensoverschrijding aangegeven hoeveel procent van de jongeren hier ervaring mee heeft. Voor alle vormen van seksuele grensoverschrijding geldt dat er meer jongeren zijn die bij jeugdzorg wonen die dit al eens hebben meegemaakt dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen.

Tabel 5 Seksuele ervaringen tegen de wil (% ooit meegemaakt)

	Jongens		Meisjes		Totaal	
	S25 RJZ	S25 2017	S25 RJZ	S25 2017	S25 RJZ	S25 2017
	%	%	%	%	%	%
Tongzoenen tegen de wil	22% [†]	5%	49% [†]	21%	39% [†]	20%
Borst(en), billen of geslachtsdelen aanraken tegen de wil	17% [†]	6%	73% [†]	45%	52% [†]	33%
Aftrekken of vingeren tegen de wil	4% ⁻	0%	45% [†]	17%	30% [†]	12%
Orale seks tegen de wil	4% ⁻	0%	37% [†]	11%	25% [†]	8%
Geslachtsgemeenschap tegen de wil	4% ⁻	4%	41% [†]	16%	27% [†]	10%

In de totale populatie (incl. jongeren die (nog) geen geslachtsgemeenschap gehad hebben)

[†] = significant meer ervaring; ^{*} = significant minder ervaring

- Groep te klein om te kunnen toetsen.

De verschillen in het meemaken van seksueel geweld met jongeren die niet bij jeugdzorg wonen kunnen vooral worden toegeschreven aan de meisjes. Bij jongens zien we geen verschil in het meemaken van verschillende vormen van seksueel geweld tussen jongens die bij jeugdzorg wonen en jongens die daar niet wonen. Wel zien we dat meer jongens die bij jeugdzorg wonen tongzoenen of seksuele aanraking tegen de wil hebben meegemaakt dan jongens die daar niet wonen. Voor alle vormen van seksuele grensoverschrijding geldt dat meer meisjes die bij jeugdzorg wonen dit hebben meegemaakt dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Ongeveer de helft (49%) van de meisjes die bij jeugdzorg wonen heeft tongzoenen tegen de wil meegemaakt en driekwart (73%) seksuele aanraking tegen de wil ten opzichte van respectievelijk een vijfde (21%) en minder dan de helft (45%) van de meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Bijna de helft van de meisjes die bij jeugdzorg wonen (45%) heeft aftrekken of vingeren tegen de wil meegemaakt, 37% orale seks tegen de wil en 41% geslachtsgemeenschap tegen de wil. Bij meisjes die niet bij jeugdzorg wonen is dit respectievelijk 17%, 11% en 16%.

9 Kennis en communicatie

We hebben de jongeren uitspraken over seksualiteit, voortplanting en soa's voorgelegd om hun kennis over deze onderwerpen te testen. We vroegen de jongeren ook of zij met hun ouders, vrienden en laatste sekspartner weleens gepraat hebben over seks.

9.1 Kennis van seksualiteit, voortplanting en soa's

Aan jongeren die de lange vragenlijst ingevuld hebben is de kennis van seksualiteit, voortplanting en soa's gevraagd. Zoals te zien is in tabel 6 is de kennis van de jongeren die bij jeugdzorg wonen en de jongeren die niet bij jeugdzorg wonen voor veel vragen vergelijkbaar. Wel zien we dat meer jongeren (zowel jongens als meisjes) die bij jeugdzorg wonen weten dat je een soa kunt hebben zonder lichamenlijk klachten.

Tabel 6 Kennis rondom seksualiteit (% juist beantwoord).

	Jongens		Meisjes		Totaal	
	S25 RJZ (N=31)	S25 2017 (N=72)	S25 RJZ (N=70)	S25 2017 (N=154)	S25 RJZ (N=101)	S25 2017 (N=226)
	N#	N	%	%	%	%
De pil verkleint de kans dat je een soa oploopt.	21	53	84%	77%	79%	79%
Als je na seks goed wast, loop je minder snel een soa op.	18	36	57%	58%	57%	57%
Je kunt de morning-afterpil bij de drogist kopen zonder doktersrecept.	23	45	81%	72%	79%	79%
Als je geen lichamenlijke klachten hebt, kun je toch een soa hebben.	28*	47	87%*	70%	88%*	88%
Er zijn soa's waarvan meisjes later geen kinderen meer kunnen krijgen.	19	43	76%	64%	71%	71%
Als je de pil slikt, kun je later geen kinderen meer krijgen.	28-	66	96%	92%	94%	94%
Bij de eerste geslachtsgemeenschap bloedt een meisje altijd.	18	37	77%	72%	71%	71%
De meeste soa's gaan vanzelf over.	23	52	70%	77%	71%	71%

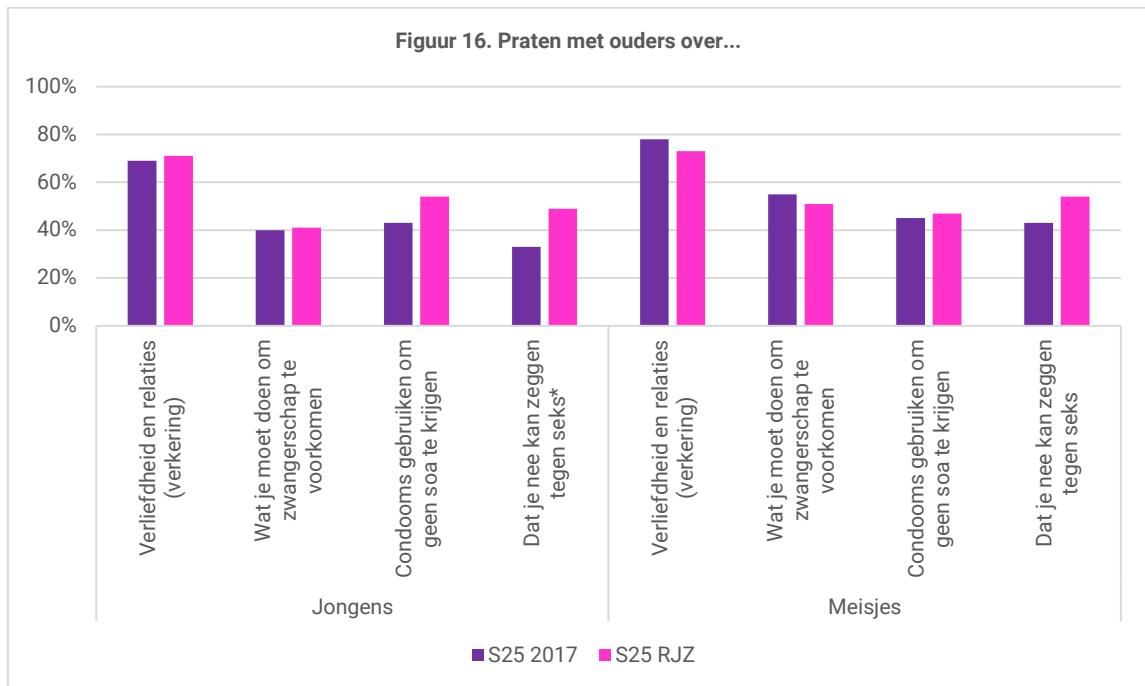
Aantallen zijn te klein om betrouwbare percentage te geven, daarom worden alleen absolute aantallen weergegeven.

* = significant meer ervaring; + = significant minder ervaring

- groep te klein om te kunnen toetsen

9.2 Praten met ouders over seksualiteit

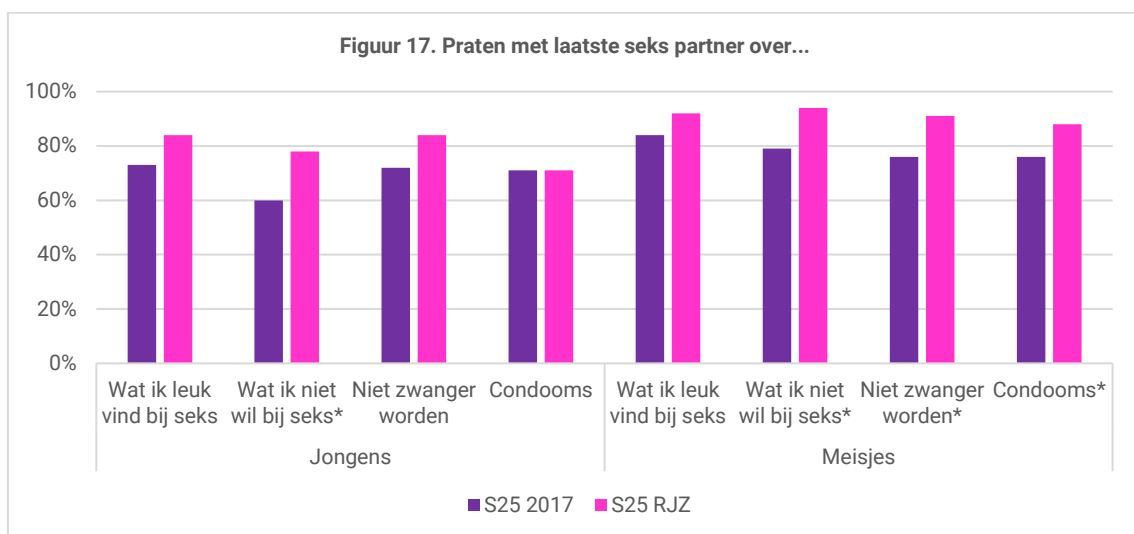
Aan alle jongeren is gevraagd of zij met hun ouders praten over seksualiteit. Zoals weergegeven in figuur 16 praat het merendeel van de jongeren wel over één of meerdere thema's met zijn of haar ouders. Vooral het thema verliefdheid en verking is bij de meeste jongeren wel besproken, door 71% van de jongens en 73% van de meisjes. Wat je moet doen om zwangerschap te voorkomen is bij twee-vijfde (41%) van de jongens en de helft (51%) van de meisjes besproken met hun ouders. We zien weinig verschillen in of de jongeren bij jeugdzorg wonen of niet wat betreft het bespreken van seksualiteit. Dat je nee kan zeggen tegen seks is echter vaker besproken bij jongens die bij jeugdzorg wonen (49%) dan bij jongens die niet bij jeugdzorg wonen (33%). Voor meisjes is er geen verschil tussen meisje die bij jeugdzorg wonen of de meisjes die niet bij jeugdzorg wonen.

* significant verschil

9.3 Praten met de laatste sekspartner over seksualiteit

Jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is gevraagd of ze met hun laatste sekspartner gepraat hebben over seksualiteit. Dit ging specifiek om praten over wat ze fijn vinden bij seks, wat ze niet willen bij seks, het voorkomen van zwangerschap en condoomgebruik. Een ruime meerderheid van de jongeren geeft aan dat ze deze dingen besproken hebben met de laatste partner. Zo heeft 84% van de jongens en 92% van de meisjes met de laatste sekspartner gepraat over wat zij leuk vinden bij seks. Jongens verschillen hierin enkel van jongens die niet bij jeugdzorg wonen in het praten over wat ze niet willen bij seks. Jongens die bij jeugdzorg wonen hebben daar vaker met hun sekspartner over gepraat dan jongens die niet bij jeugdzorg wonen. Meisjes die bij jeugdzorg wonen, hebben vaker met hun laatste sekspartner gesproken over wat ze niet willen bij seks, het voorkomen van zwangerschap en condoomgebruik dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen (figuur 17).

* significant verschil

10 (Sociale) media / Online gedrag

Aangezien sociale media, datingapps en sexting (het maken, versturen en doorsturen van seksueel getint beeldmateriaal) een steeds grotere rol spelen in het leven van jongeren, zijn deze thema's ook aan bod gekomen. Ook is aan de jongeren gevraagd of zij weleens naar porno kijken en wat zij daarvan vinden.

10.1 Sexting

Aan jongeren die de lange vragenlijst hebben ingevuld is gevraagd of ze in de afgelopen 6 maanden aan verschillende vormen van sexting gedaan hebben. Sexting is het versturen van seksueel getinte berichten, foto's of filmpjes van jezelf via je mobiele telefoon of tablet. Sexting kun je zelf doen, door bijvoorbeeld een naaktfoto van jezelf aan iemand te sturen, maar sexting kan ook door een ander gedaan worden, doordat iemand bijvoorbeeld een naaktfoto van jou aan iemand anders laat zien.

In tabel 7 is het percentage jongeren dat ervaring heeft met verschillende vormen van sexting weergegeven. Sexting komt veel voor onder jongeren die bij jeugdzorg wonen. Ongeveer de helft van de jongeren die bij jeugdzorg wonen heeft wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van iemand die ze kennen gezien, maakte mee dat iemand hen beelden van zichzelf stuurde (55%) of dat iemand hen vroeg om beelden van henzelf (48%). Het zelf maken of versturen van seksueel getinte beelden komt minder vaak voor. Iets meer dan een kwart van de jongeren die bij jeugdzorg wonen (28%) heeft wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf aan iemand gestuurd.

Tabel 7 Ervaring met sexting in de afgelopen 6 maanden

	Jongens		Meisjes		Totaal	
	S25 RJZ (N=31) N#	S25 2017 (N=72) N#	S25 RJZ (N=70) %	S25 2017 (N=154) %	S25 RJZ (N=101) %	S25 2017 (N=226) %
Sexting door zelf						
Geslacht/borsten laten zien tijdens een videochat	4-	5	17% [†]	5%	16% [†]	6%
Een naaktfoto of seksfilmpje van jezelf aan iemand gestuurd	7-	8	30% [†]	10%	28% [†]	10%
Een naaktfoto of seksfilmpje van iemand anders verstuurd	8-	5	7%-	2%	13% [†]	4%
Seksuele dingen gedaan tijdens een videochat	6-	4	19% [†]	4%	19% [†]	4%
Sexting door een ander						
Een naaktfoto of seksfilmpje van iemand die je kent gezien	18	27	44% [†]	29%	49% [†]	31%
Iemand stuurde mij een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf	17 [†]	20	56% [†]	27%	55% [†]	27%
Iemand maakte een naaktfoto of seksfilmpje van mij	0	0	11%-	4%	8% [†]	3%
Iemand liet een naaktfoto of seksfilmpje van mij aan anderen zien	2-	5	14%-	3%	12% [†]	4%
Iemand deelde een naaktfoto of seksfilmpje van mij met anderen	1-	1	9%-	1%	7% [†]	1%
Iemand vroeg mij om een naaktfoto of seksfilmpje van mezelf	12 [†]	7	51% [†]	26%	48% [†]	21%
Ik zag iemands geslachtsdelen tijdens een videochat	8	9	23% [†]	8%	24% [†]	9%
Ik zag iemand masturberen tijdens een videochat	7-	8	20% [†]	8%	21% [†]	10%

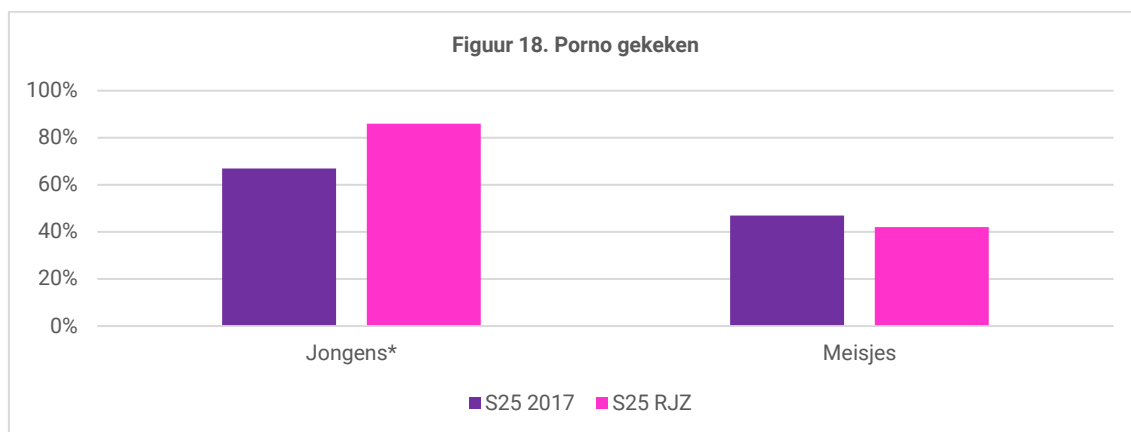
Aantallen zijn te klein om betrouwbare percentage te geven, daarom worden alleen absolute aantallen weergegeven.

[†] = significant meer ervaring; ⁺ = significant minder ervaring

Voor alle vormen van sexting geldt dat jongeren die bij jeugdzorg wonen hier vaker tenminste één ervaring mee hebben dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Zo heeft 28% van de jongeren die bij jeugdzorg wonen wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf verstuurd, tegenover 10% van de jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Meer dan de helft (55%) maakte mee dat iemand hen seksueel getinte beelden stuurde. Dat is twee keer zoveel als bij jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (27%). Voor bijna alle vormen van sexting zien we deze verschillen ook binnen de groep meisjes. Jongens die bij jeugdzorg wonen hebben alleen vaker ervaring met dat iemand hen een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf stuurde en dat iemand hen vroeg om een naaktfoto van seksfilmpje van zichzelf te sturen.

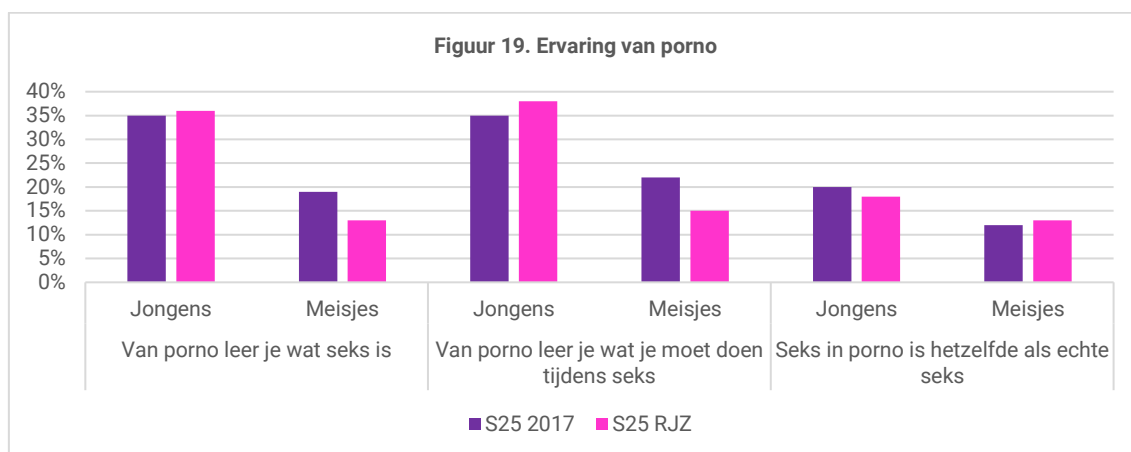
10.2 Porno

Jongens kijken vaker naar porno dan meisjes, zowel binnen als buiten de residentiële jeugdzorg. Van de jongens die bij jeugdzorg wonen kijkt 86% wel eens naar porno, tegenover 42% van de meisjes. Jongens die bij jeugdzorg wonen kijken vaker porno dan jongens die niet bij jeugdzorg wonen. Bij meisjes is er geen verschil in hoeveel meisjes porno kijken (figuur 18).

* significant verschil

Onder jongeren die ervaring hebben met porno kijken is gevraagd wat zij vinden van porno aan de hand van drie stellingen: (1) van porno leer je wat seks is, (2) van porno leer je wat je moet doen tijdens seks, (3) seks in porno is hetzelfde als echte seks. We zien dat iets meer dan een derde van de jongens vindt dat je van porno leert wat seks is (35%) en dat je van porno leert wat je moet doen tijdens seks (38%), terwijl ongeveer een zevende (respectievelijk 13% en 15%) van de meisjes dit vindt. Een kleine groep jongens (18%) en meisjes (15%) vindt dat seks in porno hetzelfde is als echte seks. Zowel bij jongens als bij meisjes is er geen verschil tussen jongeren die bij jeugdzorg wonen en jongeren die niet bij jeugdzorg wonen (figuur 19).

* significant verschil

11 Samenvatting, beperkingen en conclusie

Voor het eerst is het onderzoek Seks onder je 25e – dat al drie keer werd uitgevoerd onder de landelijke populatie en één keer op het voortgezet speciaal onderwijs – uitgevoerd in de residentiele jeugdzorg. In dit onderzoek is de seksuele gezondheid van jongeren die bij jeugdzorg wonen in kaart gebracht en vergeleken met die van jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Hiervoor vulden 153 jongeren die bij jeugdzorg wonen een vragenlijst in, waarvan er 52 een kortere en eenvoudiger vragenlijst voor licht verstandelijk beperkte jongeren invulden. Voorzichtigheid bij het interpreteren van de bevindingen is geboden, doordat de groep deelnemers mogelijk select is. In de jeugdzorginstellingen zijn niet alle jongeren gevraagd om deel te nemen. Dat gebeurde bijvoorbeeld niet indien de behandelaar en/of begeleiding beoordeelde dat deelname te belastend zou zijn. Daarnaast wilden sommige jongeren zelf niet meedoen. Dat kan een inhoudelijke reden hebben (bijvoorbeeld misbruik ervaringen), wat invloed kan hebben op de resultaten. Hieronder bespreken we de belangrijkste resultaten en beperkingen van dit onderzoek en trekken we conclusies.

11.1 Samenvatting

Ervaringen met liefde, seks en ruilseks

Bijna alle jongeren die bij jeugdzorg wonen, zijn wel eens verliefd geweest, net als jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Het maakt voor verliefdheid dus niet uit of je nou op een gewone school zit (De Graaf, Van den Borne, Nikkelen, Twisk & Meijer, 2017), op het voortgezet speciaal onderwijs (De Graaf et al., 2019), of bij jeugdzorg woont (huidige rapportage). Wel hebben meer jongeren die bij jeugdzorg wonen ervaring met een vaste relatie of seks, vergeleken met jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Dat geldt voor alle vormen van seks, van tongzoenen tot en met geslachtsgemeenschap. De meerderheid van de jongeren die bij jeugdzorg wonen had de eerste keer geslachtsgemeenschap met een vaste partner. Daarin verschillen ze niet van jongeren die daar niet wonen. Seks voor geld of goederen komt ook vaker voor onder jongeren die bij jeugdzorg wonen dan onder jongeren die daar niet wonen. Dit kan mede verklaard worden doordat sommige jongeren bij jeugdzorg wonen naar aanleiding van bijvoorbeeld loverboy-problematiek of andere problemen waardoor zij in een dergelijke situatie terecht komen.

Opvattingen over seksualiteit

Over het algemeen zien we dat jongeren die bij jeugdzorg wonen, vooral meisjes, progressievere opvattingen hebben over seks, genderrollen, homoseksualiteit en sexting dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Zij keuren vaker goed dat iemand seks heeft zonder verliefd te zijn, dat een meisje seks heeft met veel verschillende jongens, dat twee jongens met elkaar zoenen op straat, of dat een jongen een naaktfoto van zichzelf naar zijn vriendin stuurt. Ook hanteren deze meisjes geen dubbele moraal (ze hanteren dezelfde normen voor jongens en meisjes) en maken ze minder onderscheid tussen een hetero, homo of lesbisch stel wat betreft zoenen op straat. Verschillen in geloofsovertuiging kunnen deze resultaten niet verklaren, want er is slechts een minimaal verschil in geloofsovertuiging tussen de meisjes die bij jeugdzorg wonen en de meisjes die daar niet wonen. Mogelijk dragen de inspanningen binnen de jeugdzorg instellingen op het gebied van seksuele en genderdiversiteit bij aan deze progressievere houding. Het kan ook dat vooral meisjes met progressieve opvattingen binnen de instellingen deel wilden nemen aan het onderzoek. En omdat de data voor het landelijke onderzoek drie jaar eerder zijn verzameld, kan het ook zijn dat de opvattingen van jongeren in de afgelopen jaren sowieso progressiever geworden zijn.

Seksuele oriëntatie

Jongens die bij jeugdzorg wonen en jongens die daar niet wonen verschillen niet van elkaar wat seksuele oriëntatie betreft. Bij meisjes zien we echter dat meer meisjes die bij jeugdzorg wonen wel eens verliefd zijn geweest op een ander meisje dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Onder de seksueel ervaren meisjes zien we ook dat meer meisjes die bij jeugdzorg wonen al eens seks hebben gehad met een ander meisje, dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen. Dit sluit aan bij de progressievere houding die meisjes die bij jeugdzorg wonen hebben ten opzichte van homoseksualiteit.

Seksuele beleving

Jongeren die bij jeugdzorg wonen verschillen niet van andere jongeren in hun seksuele beleving. Dat geldt zowel voor de beleving van de eerste geslachtsgemeenschap als voor de beleving van geslachtsgemeenschap met de laatste sekspartner. Jongens vinden de eerste keer wel vaker fijn dan meisjes. Twee derde van de jongens vond de eerste keer fijn, tegenover ongeveer twee vijfde van de meisjes. Over geslachtsgemeenschap met de laatste sekspartner is bijvoorbeeld gevraagd of jongeren dit fijn vonden, of ze opgewonden waren, en of ze dingen deden die ze eigenlijk niet wilden. Een overgrote meerderheid van de jongeren die bij jeugdzorg wonen beleven seks met hun laatste sekspartner positief. Hierin verschillen jongens en meisjes veel minder van elkaar dan bij de eerste keer.

Bescherming tegen zwangerschap en soa

Jongeren die bij jeugdzorg wonen lijken meer risico te lopen op soa dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Jongeren die bij jeugdzorg wonen, hebben bijvoorbeeld meer verschillende sekspartners gehad dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Minder jongeren die bij jeugdzorg wonen hebben bij de eerste keer een condoom gebruikt dan jongeren die daar niet wonen. Bij jongens die bij jeugdzorg wonen zien we dit verschil ook bij de laatste keer geslachtsgemeenschap. Bij meisjes zien we dit verschil daar niet. Parallel aan dit hogere risico op soa zien we dat meer jongeren binnen jeugdzorg al eens een soa-test hebben gedaan dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Mogelijk krijgen deze jongeren binnen de jeugdzorginstelling eerder een soa-test aangeboden, maar het is ook heel goed mogelijk dat ze zich bewust zijn van het risico dat ze lopen en dit daarom willen testen.

Jongeren die bij jeugdzorg wonen gebruiken minder vaak anticonceptie bij de eerste keer geslachtsgemeenschap dan jongeren die niet bij jeugdzorg wonen, maar als we enkel naar de meisjes kijken, is dit verschil er niet. Met de laatste partner zien we dat jongens die bij jeugdzorg wonen minder anticonceptie gebruiken dan jongens die daar niet wonen. Voor meisjes zien we geen verschil tussen meisjes die bij jeugdzorg wonen en meisjes die daar niet wonen in het gebruik van anticonceptie met de laatste seks partner. Wel zien we dat meer ervaring met zwangerschap onder meisjes die bij jeugdzorg wonen dan onder meisjes die daar niet wonen. In de houding tegenover een hypothetische zwangerschap op dit moment (leuk, neutraal of vervelend) zien we dan weer geen verschillen.

Seksuele grensoverschrijding

Ervaringen met grensoverschrijding komen bij meisjes in de residentiële jeugdzorg vaker voor dan bij meisjes die daar niet wonen. De eerste geslachtsgemeenschap is voor meisjes die bij jeugdzorg wonen bijvoorbeeld vaker gedwongen dan bij meisjes die daar niet wonen. Daarnaast hebben meisjes die bij jeugdzorg wonen alle vormen van seksuele grensoverschrijding (van zoenen tot geslachtsgemeenschap tegen de wil) vaker meegemaakt dan meisjes die daar niet wonen. Zo heeft 41% van de meisjes die bij jeugdzorg wonen geslachtsgemeenschap tegen de wil gehad, tegenover 16% van hun leeftijdsgenoten die niet bij jeugdzorg wonen. Deels zullen deze ervaringen hebben plaatsgevonden voordat ze bij jeugdzorg zijn komen wonen. Dit kan ook de achterliggende reden zijn van hun problematiek en/of verblijf bij jeugdzorg. Bij jongens die bij jeugdzorg wonen zien we minder opvallende verschillen op dit gebied. Zij hebben wel vaker tongzoenen of seksuele aanraking tegen de wil meegemaakt dan hun seksegenoten die niet bij jeugdzorg wonen.

Kennis en communicatie

Jongeren die bij jeugdzorg wonen verschillen nauwelijks van jongeren die daar niet wonen wat betreft hun kennis van seksualiteit, soa en voortplanting. Wel weten meer jongeren die bij jeugdzorg wonen dat je een soa kunt hebben als je geen lichamelijk klachten hebt. Mogelijk komt dit doordat jongeren bij jeugdzorg meer ervaring hebben met soa-testen of doordat hier extra aandacht voor is in de jeugdzorginstellingen. Er is ook weinig verschil in hoeveel jongeren met hun ouders hebben gepraat over verschillende aspecten van seksualiteit, hoewel jongens iets vaker aangeven dat ze hebben gesproken over het aangeven van grenzen. Meisjes die bij jeugdzorg wonen praten wel vaker met hun laatste sekspartner over seks dan meisjes die niet bij jeugdzorg wonen, bijvoorbeeld over condoomgebruik, zwangerschapspreventie en grenzen.

(Sociale) media / Online gedrag

Jongeren die bij jeugdzorg wonen doen meer aan sexting (het maken, versturen en doorsturen van seksueel getint beeldmateriaal) dan jongeren die daar niet wonen. Dit gaat zowel om actieve vormen (bijvoorbeeld een naaktfoto of seksfilmpje van jezelf aan iemand sturen) als om passieve vormen van sexting (bijvoorbeeld het zien van iemands geslachtsdelen tijdens een videochat). Meer jongens die bij jeugdzorg wonen hebben al eens porno gekeken, maar ideeën over porno (bijvoorbeeld dat je van porno zou leren wat je moet doen tijdens seks), verschillen niet tussen jongeren die bij jeugdzorg wonen en jongeren die daar niet wonen.

11.2 Beperkingen

Dit onderzoek heeft enkele beperkingen waar we rekening mee moeten houden bij het interpreteren van de resultaten.

Omvang

De steekproef in dit onderzoek is relatief klein. Dat is vooral het geval voor jongens, voor vragen die enkel in de lange vragenlijst zijn meegenomen of voor vragen die enkel aan seksueel actieve jongeren gesteld zijn. Dat maakt dat soms onvoldoende betrouwbare percentages kunnen worden gegeven en dat de kans op vertekening van de resultaten door toevalligheden groter is. Om dit probleem te minimaliseren worden in dit rapport geen percentages genoemd wanneer de groep kleiner is dan 40 jongeren, omdat het percentage van zo'n kleine groep dan ongeveer 15% kan afwijken.

Selectiviteit

Daarnaast is er selectie opgetreden bij de werving van deelnemers voor de studie, zowel door een selectie vanuit de jeugdzorginstellingen (die beoordelen of deelname niet te belastend is) als door een selectie vanuit de jongeren zelf (die al dan niet instemden met deelname). Voor de jongeren die uitgenodigd zijn maar niet mee hebben gedaan is niet te zeggen waarom dit is, maar wanneer dit inhoudelijke redenen zijn kan dit invloed hebben op de resultaten. Het kan bijvoorbeeld zijn dat vooral jongeren met progressieve opvattingen aan het onderzoek hebben deelgenomen, waardoor zij op dit vlak gunstig afsteken bij de jongeren in de vergelijkingsgroep. Het kan ook zijn dat jongeren met misbruikervaringen soms niet mee wilden doen en de resultaten in dit onderzoek rond grensoverschrijding dus een onderschatting geven van de werkelijkheid.

Sociaal-wenselijkheid

Bij nagenoeg alle jongeren is de vragenlijst individueel afgenomen door onderzoekers. Hierdoor kon de vragenlijst zonder afleiding en zonder angst voor meekijken door begeleiders ingevuld worden. Echter een enkele keer is de vragenlijst op de groep ingevuld (N=8) of individueel afgenomen door een begeleider (N=10). Mogelijk zijn deze vragenlijsten daardoor minder betrouwbaar ingevuld dan in een rustige setting of onder begeleiding van een onafhankelijke onderzoeker het geval zou zijn geweest.

11.3 Conclusie en aanbevelingen

Concluderend blijkt uit dit onderzoek dat jongeren die bij jeugdzorg wonen meer seksueel risico lopen. Zij lopen meer risico op soa, door meer wisselende sekspartners en een lager condoomgebruik. Meisjes die bij jeugdzorg wonen zijn relatief vaak wel eens zwanger geweest. Ook lopen jongeren die bij jeugdzorg wonen meer risico op negatieve ervaringen. Ze hebben vaker grensoverschrijding meegemaakt en doen meer aan sexting. Toch zien we ook in positieve zin verschillen met jongeren die niet bij jeugdzorg wonen, of zien we juist dat ze helemaal niet zo van andere jongeren verschillen. Zo beleven jongeren die bij jeugdzorg wonen seks net zo positief als jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Zij vinden seks even vaak fijn en voelen zich net zo opgewonden als jongeren die niet bij jeugdzorg wonen. Ook worden jongeren die bij jeugdzorg wonen net zo vaak verliefd als andere jongeren. Een positieve bevinding is dat vooral meisjes die bij jeugdzorg wonen progressiever denken over seksualiteit. Ze hanteren bijvoorbeeld niet de dubbele moraal die jongeren die buiten jeugdzorg wonen nog wel hanteren. Met name meisjes praten ook

vaker met hun laatste partner over seks. Ook hebben jongeren die bij jeugdzorg wonen even goede of betere kennis van seksualiteit dan jongeren die daar niet wonen.

Wellicht zijn de positieve verschillen toe te schrijven aan de vele inspanningen die de afgelopen jaren binnen instellingen verricht zijn. Jeugdzorginstellingen zijn zich ervan bewust dat seksualiteit een belangrijk thema is voor hun jongeren en doen wat ze kunnen op het gebied van seksuele diversiteit, het herkennen en respecteren van grenzen en het bespreekbaar maken van seksualiteit. Toch komen deze inspanningen ook regelmatig onder druk te staan, door bezuinigingen, hoge werkdruk of andere thema's die om aandacht vragen. De steun die jeugdzorgmedewerkers krijgen vanuit het management om tijd en geld te besteden aan dit thema wisselt nogal tussen de instellingen. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat het management van alle instellingen voor residentiele jeugdzorg hier achter zou moeten staan. Instellingen zouden hierbij wellicht ook de handen ineen kunnen slaan en kunnen leren van elkaars succesverhalen. Daarnaast laten de resultaten zien dat jongens én meisjes risico's lopen en dat dit geldt voor het brede terrein van seksuele gezondheid. Door het onderzoek van de Commissie-Samson (2012) en het in navolging hiervan opgestelde kwaliteitskader voor het voorkomen van seksueel misbruik (Jeugdzorg Nederland, 2013) ging de aandacht binnen jeugdzorginstellingen de laatste jaren sterk uit naar het voorkomen van seksuele grensoverschrijding. Hierdoor wordt de problematiek ook vooral gezien bij meisjes en worden jongens minder goed bereikt. Hoewel de preventie van grensoverschrijding ontegenzeggelijk van belang is, laat dit onderzoek zien dat er ook aandacht moet zijn voor de preventie van soa en ongeplande zwangerschappen. En omdat we weten dat een positieve aanpak in de interventies zelf beter werkt dan een focus op risico's, moet hier ook zeker aandacht voor zijn. Kortom: instellingen verdienen alle lof voor wat er de afgelopen jaren is bereikt, maar er valt nog winst te behalen bij een structurelere, completere en positievere aanpak, waarin ook jongens niet vergeten worden.

12 Literatuurlijst

- Commissie-Samson (2012). Omringd door zorg, toch niet veilig. Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden. Amsterdam: Boom Amsterdam.
- Graaf, H. de, Borne, M. van den, Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017. Delft: Eburon.
- Graaf, H. de, Bultinck, B., Brink, F. van den, Coehoorn, I., Borne, M. van den & Meijer, S. (2019). Seks onder je 25e VSO: Seksuele gezondheid van jongeren in cluster 3 en 4 van het voortgezet speciaal onderwijs. Utrecht/Amsterdam: Rutgers/Soa Aids Nederland.
- Janssens, K., Boet, A., Wentzel, W. & Repetur, L. (2017). Vlaggensysteem Residentiële Jeugdzorg. Adequaate pedagogisch reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van jongeren. Utrecht: Movisie.
- Jeugdzorg Nederland (2013). Kwaliteitskader voorkomen seksueel misbruik in de jeugdzorg. Utrecht: jeugdzorg Nederland.
- Kuyper, A. & Höing, M. (2017). Doelgroepen in de residentiële jeugdzorg. Utrecht/Den Bosch: Rutgers, Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool.
- Maris, S., Vink, R., Deurloo, J., Lijster-van Kampen, G. de & Kuyper, A. (2020). Richtlijn Seksuele ontwikkeling voor jeugdhulp en jeugdbescherming'. Utrecht: NVO/BPSW/NIP.
- Seksonderje25e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017.
- Wakeford, T. and Sanchez Rodriguez, J. (2018). Participatory action research: towards a more fruitful knowledge. Facer, K. and Dunleavy, K. (eds.) Connected Communities Foundation Series. Bristol: University of Bristol/AHRC Connected Communities Programme.
- Zenderen, K. van, Berlo, W. van, Vink, R., & Feenstra, H. (2015). Seksueel (ongewenst) gedrag in de residentiële jeugdzorg en reacties van professionals: Een literatuuronderzoek. Rutgers, Movisie, TNO.